STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 02843

KASPER

Isaac Meir Weissenberg

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

י. מ. ווייסענבערג

קאספע.

Тип. Б, Туршъ, Варшава в, Георгія 34

פּערזאָנען:

קאַספּער	א גוט־בעזיצער.
פראַנצישיסקאַ	זיין בוכהאַלטער.
העלענע	פראַנצישיסקאַס פרוי.
וויקטאָריאַ	קאַספּערס פרוי.
אַניוטאַ	א שטוב־פרייליין.
אדם) משה)	תבואה־סוחרים.
יוסף	א שניידער.
אַנטאָני אַניעליטש) יוזעף אַניעליטש)	צוויי ברידער, זיהן פון א גוט־בעזיצער, קאַספּערס א שכן.
מאַנקאַ	פראַנצישיסקאַס עלטסטע טאָכטער, פיערצעהן יאָהר אַלט.
פנחס	א פעלדשער־יונגעל.
גבריאל) חיים)	הענדלער פון אלטווארג.
אַנאַפּחי	א גלח, העלענעס א ברודער.
אַלטער אַניעליטש	אנטאָניס און יוזעפ׳ס פאָטער.

(נאָך שלאַכטעס, צוויי ווייבלעך, צוויי פויערים, פאָלק).

ערשטער אקט

ערשטער אקט.

ערשטע סצענע.

א שטוב אין קאספערס הויז. איין טיר לינקס, צוויי פענסטער אויבען-אן, א טישעל מיט א סערוועט און א שטע-הענדיג שפיגעלע דערויף אין מיטען שטוב. איבער דער רעכ-טער זייט אויף דער וואנד א גרויסער שפיגעל מיט א פאדער-טישעל, דערביי איז וויקטאריא אין מארגען-קלייד, מאכט די פריזורע צורעכט. א וויעג-שטוהל שטעהט דערנעבען, אויף וועלכער אנפאנגס זיצט זי און שפיגעלט זיך אין קליינעם שפי-געלע, האלטענדיג עס אין דער האנד, איבער'ן קאנט טיש, נאכהער לאזט זי דאס און קעהרט זיך אום רעכטס צום גרויסען שפיגעל, שטעלט זיך אויף און הויבט זיך אן צו שפיגלען.

קאספער: (קומט אריינצוגעהן) דו שלאפסט שוין ניט?

וויקטאריא: ניין, מיין מענדעלע. גוט מארגען!

קאספער: גוט מארגען. [גיט איהר א קוש אין דער האנד] איך האב גע-מיינט, אז דו וועסט היינט שלאפען ביז ווארמעס.

וויקטאריא: וואס פעלט דיר עפעס איין?

קאספער: ניין, גארנישט. איך האב דיך גערופען נעכטען ביינאכט, אז מיר זאלען אהיים געהען וואס פריהער, צום סוף האסטו נישט געוואלט.

וויקטאריא: ווייל איך האָב נישט געהאַט נאָך וואָס; שלאָפען איז נאָך שטענדיג צייט געווען...

קאַספּער: נו יאָ, ביזט געדעכט, מיין ווייבעלע; שלאָפען איז נאָך שטענדיג צייט געווען. נור נאָך וואָס זשע אָבער האָב איך מיך אַרומצושלעפּען ביז נאָך האַלבער נאַכט איבער פרעמדע שטובען?

וויקטאריא: זעה נאַר, זעה: יענער וויל זיך אַמאָל אַ שטיקעל פער־געניגען אָנטהון, מאַכט עקסטרע אַ באַל, כדי אונז צו־האָבען ביי זיך, זאָלען מיר נישט געהען צו איהם.

קאַספּער: אָבער אויף וויפיעל איז דער שיעור?

וויקטאריא: אויף וויפיעל? קענען וואָס איז דען, מענעלע. האָבען מיר זיך דען נישט געבוינזשעט אויסצושלאָפען?

קאַספּער: יאָ. פאַר וואָס נישט.

וויקטאריא: נו טאָ אין וואָס זשע געהט עס? דאַרף מען אַ שטיקעל צייט צו פערברענגען ביינאַכט אויך.

קאַספּער: אָבער דאָס קאָסט געלד.

וויקטאריא: ווענעם געלד? ס'איז אפשר נישט זיין באַל געווען?

קאַספּער: זיין באַל, זיין געלד — אָבער דער מענש איז דיין!

וויקטאריא: וואָס פאַר אַ מענש? [פאַלט אַראָב אויף דער וויעג-שטוהל].

קאַספּער: דער מענש, דער מענש פון באַל, דער איז דיין מענש. אונזער געשעפטספיהרער, אונזער בוכהאַלטער! דו פער־שטעהסט!

וויקטאריא: נו, מענעלע, נו טאָ וואָס זשע איז?

קאַספּער: איז גאָר נישט. טאָ איז, אַז דער מענש איז דיין, פאַר דעם געהאַלט, וואָס ער נעהמט ביי דיר איבער יעדען חודש, איז דאָס געלד זיינס: נישט דיין... אודאי נישט דיין.

וויקטאריא: נו יאָ, זײַן. נו ווי זשע רעדן, מענעלע, זאָג איך?

קאספער: נו יאָ, אויך דאָס אײַגענע; אַז דער מענש איז דײַן און געהאַלט נעהמט ער בײַ דיר, פון דיר לעבט ער, אַ מערכה דו בעצאָהלסט איהם יעדען חודש מיט ריין גאָלד פון דײַנע אײַגענע שיפּלאָרען אַרוים — איז דאָס געלד זײַנס — דײַן...

וויקטאריא: איך פערשטעה דיך ניט, מענעלע, וואָס דו מײַנסט.

קאספער: פאַר וואָס פערשטעהסט דו נישט? אויב דו ביזט יאָ אַזאַ געטרײַע אַנהענגערין; צו וועלכען האָסט דו איהם געדאַרפען לאָזען אַזוי פיעל געלד קאַליע מאַכען? אַזאַ אָבענד קאָסט דאָך נישט קיין קלײַנעם גראָשען!

וויקטאריא: נו, עס איז דאָך שוין געוועזען סײַ ווי סײַ אַלץ אָנגעגרײַט, אפילו אַז מיר זאָלען נישט קומען. וויפיעל עס האָט געהאַט צו קאָסטען, האָט עס דאָך שוין אַזוי צי אַזוי געקאָסט. נו טאָ וואָס זשע זאָל איך דאָ נישט געהען צו איהם. און אַז געהען, וואָס זשע וועל איך איהם שוין אײַנברענגען, אויב איך וועל אפילו נישט פערברענגען בײַ איהם!

קאספער: דער מענש אָבער זינקט אין חובות, אָדער וועט זינקען, אויב ער זינקט נאָך נישט!

וויקטאריא: דו גיסט איהם דען נישט גענוג געהאַלט?

קאספער: איך ווייס וויפיעל דער שיעור איז פון גענוג געהאַלט?

וויקטאריא: אָבער דו גיסט איהם גאַנץ שען?

קאספער: גאַנץ שען.

וויקטאריא: נו, טאָ וואָס זשע רעדן?

קאספער: גאָרנישט, איך זאָג גאָרנישט, זאָג איך; נור דו ווייסט נישט וויפיעל עס דאַרף בעטרעפען אַזאַ שטייגער קלייד, ווי די פרוי זײַנע, ווי הייסט זי, חעלענא — האָט נעכטען געטראָגען?

וויקטאריא: חעלענא? איך ווייס נישט. עס חענדט זיך צי ביי א בי־לינגען שניידער, צי נישט, איז עס געמאכט געווארען. און צי זענען די צוראטען נישט קיין ביליגע.

קאספער ; אזוי, דו ווייסט נישט. קיין צוויי הונדערט רובל קען מען אוודאי נישט שטעלען דערפאר?

וויקטאריא: נו יא, אוודאי אזוי; א מענש דארף חאטש איינמאל אי־בער זיין גאנץ לעבען האבען א רעכט קלייד אנצוטהון.

קאספער : (געהט איבער דער שטוב) אט אזוי געהט מיין געלד צו פייער און צו וואסער.

וויקטאריא: מענעלע, דו זאלסט מיר נישט פעראיבעל האבען; דו ביסט דאך עפים נאר פון זינען אראב. ווי הייסט? פראנ־צשיסקא פערדיענט נישט? און חעלענע דארף נישט קיין שען קלייד צו האבען?

קאספער : יא, פאר וואס נישט? און דאדורך נאך א סך מאל מעהר, וויפיעל ער, דער מאן, קען פערדינען. אזא פראנ־צשיסקא, אזא „פארך״!..

וויקטאריא: מענעלע, פאר וואס דארף ער דאס נישט?

קאספער : ווער זאגט דיר דען, אז נישט. אבער פון וועלכע אוצרות? דו האסט נישט געזעהען, וואס פאר א יודעלעך עס האבען זיך אויפ'ן הויף ארומגעדרעהט? אפשר קלערט מען שיין אב פאר זיינעטוועגען עפעס ווי אזוי געלד צו בעקומען. און פון וועמענס „מאיאנטיק?״ אפשר פון זיינעם וועט ער געהען מיט זיי מאכען העלפט זיך און העלפט זיי?

וויקטאריא: סטייטש?

קאספער : אנדערש קען איך דאך דאס נישט פערשטעהען! [דרעהט זיך ארום. א ווײַלע שטיל]

וויקטאריא: איז שוין נישט אנדערש, זאגסט דו, נור ער האנדעלט מיט יודעלעך?

קאספער : שוין גאָר נִישט אַנדערש. [גֶעהט אויף און אָב] נו וואָס זשֶע זאָגסט דו אַצִינד?

וויקטאריא: זעהסט, מענעלע: איך פֶערשטעה דאָך דיך קיינמאָל נִישט, ווען דו רעדסט עפִּים... נור, אַז דו ווילסט מִיך פאָלגען, דערלעג איהם עפּים אויפ'ן גֶעהאַלט, אַז עֶר זאָל נִישט דאַרפֶען האַנדלען מִיט קיין יודעלעך. און דו זאָלסט פֶערשפּאָרען איבערצוקלערען — וועגען וואָס?.. נו בֶּעשטעהסט דו אַזוי, מענעלע?

קאספער : צִי איך בֶּעשטעה?

וויקטאריא: יאָ?

קאספער : גלויב מִיר, אַז איך ווייס עֶס אַליין נִישט... נור מִיר וועלען עֶס אין גִיכען וויסען!

וויקטאריא: וואָס? טאַקי יאָ?

קאספער : אפשר טאַקי, אַז יאָ...

וויקטאריא: אוי, הלואי, גאָט זאָל גֶעבען. עֶר איז דאָך אַזאַ עֶהרליכער קריסט, און זי, חעלענטשע, און די קינדערלעך זענען דאָך אַזעלכע שענע, אַזעלכע וואוילע...

קאספער : נו יאָ... איבערהויפּט עֶר.

וויקטאריא: וואָס זאָגסט דו, ניין?

קאספער : יאָ. עֶר איז, ווי דו זאָגסט: אַנ'עֶהרליכער קריסט...

וויקטאריא: נו ועסטו איהם שוין דערלעגען אויף זיכער?

קאספער : וויקטאָריאַ, מעגסט זיך שוין אָנטהון און מאַכען די טואַלעטע צורעכט. מִיר איז שוין דאָס האַרץ אַוועק. עֶס נאָגט מִיך שוין בּיים האַרץ. פון בֶּעגינען אָן בין איך שוין אויף.

וויקטאריא: צי אַזוי שפּעט איז שוין דען טאַקי?

קאספער : ווי פֿאַר איינעם. פאַר די מענשען מִיט ווענִיג זאָרג, איבערהויפּט פֿאַר די, וואָס שלאָפען לאַנג — איז נאָך נִישט

גאַנץ שפּעט. נור פאַר די, וואָס שטעהען אויף פריה צו זייער מיה — איז שוין דער „דזשאַד" אויפ'ן צעהנטען דאָרף.

וויקטאריא: [חאַפּט זיך גיך פאַר דער פּריזורע, אויפשפּרינגענדיג פון דער וויעגי שטוהל] אַך! און איך פערשלאָף אַזוי די צייט.

קאַספּער: האָסט גאָרנישט פערשפּעטיגט, מיין געליעבטע. דיין מאַן איז שוין לאַנג אויף... [גיט איהר אַ קוש און קאָפּ אַריין. געהט אַרויס פון שטוב].

וויקטאריא: [בלייבענדיג אַליין און מאַכענדיג געשיקט מיט די הענד ביי דער פּריזורע און האַפּענדיג אַלעמאָל אַנ'אַנדער שפּילקעלע און אַנ'אַנדער קעמעלע פון טישעל אַראָב אין די האָהר אַריינצוזעצען] אַך, שטענדיג רעדט ער עפּעס אַזוי, אַז קיינמאָל פערשטעה איך איהם נישט. וואָס די מענער זענען!..

אניוטא: [אין אַ לאַנג שוואַרץ קלייד. אַ שלאַנקע פיגור, אַ לענגליך, בלאַס-ליך אויסגעצויגען געזיכט און לאַנגע דעליקאַטע פינגער, בעווייזט זיך אויף דער שוועל, לאַנגזאַם אַריינקומענדיג].

וויקטאריא: אַניוטאַ, האָסט געקעהרט צו זאָגען דער דיענסט, זי זאָל אַרויסלעגען די קאָלדרעס פון מיין שלאָף-צימער צום לופ-טערן.

אניוטא: נישקשה, זייט רוהיג, מיין בעל-בית'טע. איך האָב עס שוין אַליין געטהון.

וויקטאריא: און וואו איז זי, די דיענסט?

אניוטא: זי איז אויפ'ן הויף. זי גיט די היהנער מיט די קאַטשקעס צו עסען.

וויקטאריא: אוי, אַניוטאַ, האָבען מיר נעכטען אַזוי פיעל פערגעניגען געהאַט, אַ שאָד נור, וואָס דו ביזט אויך נישט געוועזען דאָרט מיט אונז.

אניוטא: וואָס, מען האָט דאָרט געשפּיעלט אויף אַ פאָרטעפּיאַנע אויך?

װיקטאָריאַ: נײַן. נור עס איז געװעזען זעהר פרעהליך און זעהר פרײַנ־
דליך זיך אונטערצוהאַלטען די עטליכע שעה, װאָס מיר
האָבען דאָרט פערבּרענגט. אַניוטאַ, איך װאָלט דיר נור
געװאונשען, אַז דו זאָלסט דיר נאָך אַ מאָל אַזוי גוט לע־
בען מיט אַ מאַן, װי חעלענטשע לעבּט זיך מיט פראַנ־
צשיסקאַ'ן. איך האָב דאָך מיר גאָר נישט פאָרגעשטעלט,
אַז ער זאָל אַזוי גוט בּעהאַנדלען אַ װײַבּ. דעם אמת זאָ־
גענדיג, איז זי טאַקי אַ זעלטענע שענהײַט און אַ ליעבּע
אויך, דו װײסט, אַניוטאַ, און ער אויך — חאָטש אַ בּי־
סעלע אַנ'אָרימליכער — נור זײ מעגען זיך בּײדע גליקליך
שעצען, װי גוט זײ לעבּען. הלואי דו זאָלסט דיר נישט
ערגער טרעפען.

אַניוטאַ: זעהט איהר, בּעל־הבּית'טעשי. איך, אַז טרעפען, װאָלט
איך שוין געװאָלט עפּעס בּעסערס, חאָטש אַ מאַן מיט
אַנ'אײגען גוט און פון אײדעלן שטאַם.

װיקטאָריאַ: נו, געה שוין. װאו װעסטו אַזוינס געפינען? איך װעל
דיר נישט זאָגען, אַז װײַל דו בּיזט נישט קײן רײַכע און
דו מוזט זײַן אַ לעהרערין און אַ שטוב־מײדעל אין אַ פרעמד
הויז, בּיזטו דאָס נישט װערטה; הלואי זאָלען מײַנע
קינדער האָבּען נישט קײן ערגערע הערצער, װי דו
האָסט, נאָר װאו, נאַרישע, ליעבּע אַניוטאַ, װעסטו
הײַנט געפינען אַ „קאַװאַלער", װאָס האָט זײַן אײגען גוט,
חאָטש אַ ליאַדע קלײן גוטעלע, װאָס זאָל חאָטש װערטה
זײַן אַ ליאַדע פערציג טויזענד רובּל, און ער זאָל זיך
נישט הײסען געבּען הונדערט טויזענד אין נדן?

אַניוטאַ: צי אין דעם געהט עס שוין טאַקי איננאַנצען? גיסט חו
נדן, טויגסט דו, און גיסט דו נישט, טויגסט דו נישט?
און איך װיל האָפען, װי לאַנג איך לעבּ און װי לאַנג עס
שלאָגט נאָך אין מיר אַנ'אָדער פון מײַן פאַמיליע, אַז עס
געפינען זיך נאָך אַדעליגע, פאַרצײַטיגע, אָט אַזעלכע,
אַ שטײגער, װי פון װעלכע איך שטאַם. און אַזעלכע

וועלען שוין נישט קוקען בלויז אויף געלד, נור אויף עפּעס אַנדערש אויך...

וויקטאריא: אוי, אוי, ביי גאָט איז אַלץ מעגליך! נור זעה נור, אַניוטאָטשקאַ, ווי געפעלט דיר בעסער מיין נייע קלייד...
[עפענט פלינק אויף די שאַנק און ווייזט איהר] איך האָב דאָך שוין היינט געאַרבייט מיט דעם לאָקיי פון אַ שטיק אין דער פריה אָן ביז אַהער, אַז ער זאָל עס וויסען, ווי אַזוי אַריינצוהענגען אין דער שאַנק אַזאַ קלייד.

אניוטא: נו, און אין דעם קלייד זענט איהר נעכטען געווען ביי פראַנצשיסקאַ'ן און העלענען אויפ'ן באַל, אין דעם קלייד?

וויקטאריא: נו, וואָס זשע איז, שוועסטערל, עס איז דען עפּעס אָבּ־געקומען דערפון?

אניוטא: אָבער זיי זענען דאָך אַזעלכע פּראָסטע מענשען, און פון וועמען שטאַמען זיי? דאָס איז שוין צופיעל עהרע געווען פון אייער זייט.

וויקטאריא: אוי רעד נישט, קינד. ווען דו זאָלסט קענען העלענטשען, ביי מיין עהרען וואָרט, וואָלסט דיך אַרומגעכאַפּט מיט איהר קושען, אַך, וואָס פאַר אַ פיינע, וואָס פאַר אַ ליבע — אַניוטאָטשקאַ ליעבע, זי איז פונקט אַזעלכע ווי דו...

אניוטא: נו יאָ, נו... אַנדערש פּאַסט מיר טאַקי נישט...

וויקטאריא: לאָזט נור, אַניוטאָטשקאַ, דאַכט זיך, אַז עמיצער איז אין שטוב אַריין.

אניוטא: ווער איז עס?

פראנצשיסקא: (פון דער צווייטער שטוב) איך. צי מען קען אַריינגעהען?

וויקטאריא: ווער איז עס, פראַנצשיסקאַ? ערלויבט!

פראנצשיסקא: גוט מאָרגען, מיין גנעדיגע מאַדאַם! גוט מאָרגען, פריילין אַניוטאַ!

וויקטאריא: וואָס מאַכט איהר, פראַנצשיסקאַ, וואָס מאַכען אייער פרוי און קינדערלעך?

פראַנצשיסקא: גאָט צו דאַנקען. אַ דאַנק דער ליעבער מאַדאַם. איך וועל מיין פרוי און קינדערלעך איבערגעבען אַ ליעבען גרוס פון אייך, אַז איהר האָט זיך אויף זיי נאָכגעפרעגט.

וויקטאריא: דאַנק אַמבעסטען, דאַנק, ליעבער פראַנצשיסקאַ. איהר ווייסט, אַז מיין מאַן האָט אייך שוין היינט געזוכט.

פראַנצשיסקא: און יאָ? נו וואו זשע איז ער יעצט, דער גנעדיגער הער! איך קום דאָך ערשט אריין.

וויקטאריא: ניין, ניין. נישקשה. ער האָט אייך אפילו נישט אַזוי פיעל געזוכט, ווי ער האָט עפּעס איבערגעשמועסט וועגען אייך.

פראַנצשיסקא: אַזוי! עס פרעהט מיך שטאַרק, וואָס אייער גנעדיגער מאַן שמועסט וועגען מיר. חאָטש צום גוטען?

וויקטאריא: ער האָט זיך שטאַרק בעאונרוהיגט וועגען אייער לאַגע...

פראַנצשיסקא: אַזוי, עס קאָן נישט זיין! וואָס איז עס?

וויקטאריא: ער האָט, דאַכט זיך, געזעהען זיך דרעהען עטליכע יודלעך פאַר אייער הויז. צי זענט איהר נישט עפּעס פערשולדיגט — און זיי זאָלען אייך נישט מאַכען קיין אונאַנגענעהמליכקייטען?

פראַנצשיסקא: איך בין שולדיג?

וויקטאריא: איך ווייס נישט, מיין מענעלע קלערט אַזוי.

פראַנצשיסקא: גאָט בעהיט!

וויקטאריא: נו זעהסטו שוין. איך וואָלט עס נישט געוואָלט גלויבען, אַז נישט, ווען איך הער עס נישט פון אייער אייגען מויל. אַזאַ טבע האָט ער שוין, דער מענעלע מיינער, אַלע זיינע נאָהענטע מענשען, דאַכט זיך איהם נור, אַז עס געהט זיי נאָך אומגליקען, גאָט זאָל אָבהיטען; און וואָלט

זיי נור שטענדיג גענעהרען פערהיטען.

פראנצשיסקא: נור ווייסט איהר וואס יא. עס איז נעכטען טאקי געווען ביי מיר עמיץ, אזא שטיינער, אבער דאס איז געווען דער שניידער פון מיין ווייבם קלייד, וועלכער איז געקומען צו געהען מיט זיינם א יונגעל געבען א קוק נאך דער טואלעטע צו זעהען, אויב דעם קלייד פעהלט נישט גאר נישט. עס קומט איהם עטליכע רובל אויך, אבער דאס איז דאך נארישקייטען. נישט אזעלכע געלדטער מיט אזעלכע בעלי-חובות איז זיך דא צו שרעקען פאר אונאנגענעהמליכקייטען. עה, פאניושא! און איהר גלויבט, אז איך זאל נעהען בארגען ביי יודען געלד.

וויקטאריא: נו שוין נו, נו נעהט זשע טענה'ט מיט איהם, מיט מיין מאן, וועט ער זיך ביי קיין פאל נישט לאזען איבערשפארען.

פראנצשיסקא: און גלויבט מיר, דעם נעכטיגען באל, וואס איך האב מיר ערלויבט פאר מיינע ליבע, טייערע געסט, עס זאל זיי ליעב און וואויל בעקומען, און מיר זאל עס אויך זיין צו פערגעניגען און ווירדיגע עהרע, וואס זיי האבען מיך בעזוכט. גלויבט זשע מיר, אז דאס געלד פון דעם באל איז אויך געווען פון מיין שוואגער דעם גלח, מיין פרוי'ם ברודער, צו וועלכען זי איז געפאהרען אין נעסט, און ער האט זי נישט אוועקגעלאזט מיט ליידיגע הענד, און אפילו אויף דעם קלייד אויך איהר געגעבען.

וויקטאריא: מיין ליעבער פראנצשיסקא, לאמיר שוין ליעבערשט נישט שמועסען דערפון, עס וואלט שוין באלד געקענט אויסזעהען, אז מען איז אייך חלילה חושד אין עפעס און איהר דארפט זיך פערענטפערן. דאדורך לאזט אב.

פראנצשיסקא: ווער, און ווער זאל זיך דארפען פערענטפערען? מיך? אין וואס? איך פיהר נישט עהרליך, איך בע'גנב'ע דאס „פאלווארק" און מאך דערפאר בעלער —

ליבּע גנעדיגע ווירטהין ?

וויקטאריא: גאָט מיין איינציגער! ווי גאָט איז אייך ליעב. אין חאָס פּאַר אַ געשפּרעך זענען מיר, ליעבּער פּראַנצשיסקאַ, פּלוצלונג אַריין? אַזוי וואָהר, ווי איך בּין אַנ׳עהרליכע קריסטין, ווי איך בין אייך גאָרנישט חושד.

פּראַנצשיסקא: עס שאַדט נישט, אַז יאָ!..

וויקטאריא: ניין. אָבּער איך זאָג, אַז נישט, גאָטעניו! טאַטעליו אין הימעל!

קאספער: (קומט פּלוצלונג אַריין אין שטוב) וואָס איז עס דאָ?

וויקטאריא: גאָר נישט, גאָר נישט, מענעלע.

קאספער: און וואָס זשע דען בּיזט דו עפּעס אַזוי?.. דו האָסט עפּעס געשריגען?

פּראַנצשיסקא: אייער עקסעלענץ. איך וועל אייך זאָגען דעם גאַנצען אמת. מיר איז אונמעגליך צו בּלייבּען גלייכגילטיג, ווען דאָס בּעליידיגטע געפיהל שטעלט זיך מיר שוין אליין דערווידער און דער אמת שטיקט מיך שוין אין האַלז: אויף מיר איז פּאַרהאַנען עפּעס אַ חשד בּיי אייך וועגען מיין עהרליכקייט?

קאספער: ווער זאָגט עס, פריינד?

פּראַנצשיסקא: אַזוי שיינט מיר זאָל דאָס האָבּען געווען.

קאספער: איך ווייס נישט דערפון.

פּראַנצשיסקא: איבּריגענס, איז עס לויט די רייד פון אייער פרוי.

קאספער: די פרויען האָבען שטענדיג ניין מאָס רייד.

וויקטאריא: ס׳איז ליגענד! ס׳איז ליגענד! איך האָב נור געוואָלט איבּערגעבּען, אַז איך מיט מיין מאַן האָבּען נור פריהער איידער איהר זענט געקומען געשמועסט וועגען דערלעגען אויף אייער געהאַלט, ווייל איהר האָט נישט אויסצוקומען.

פראנצשיסקא: אָבער נישט דאָס האָט איהר מיר איבערגעגעבען.

קאספער: און נישט דאָס, וואָס איהר זאָגט, האָב איך געמיינט; סיידען עס איז טאַקי אמת, אַז אויף אַ גנב ברענט דאָס היטעל...

פראנצשיסקא: אייער עקסעלענץ! — —

קאספער: וואָס אי?

וויקטאריא: מענעלע, מענעלע! — —

קאספער: שטיל, שטיל זאָל זיין! — —

פראנצשיסקא: אייער עקסעלענץ. אין אייער לעצטער פראַגע פיהל איך אייער שטאַנד־פונקט. עס איז ערפילט! איהר פערלאַנגט אַלזאָ מיין דימיסיע? —

קאספער: איהר זענט פריי.

פראנצשיסקא: דאַנק, מיינע הערשאַפטען [געהט גלייך ארויס, צוהאקענדיג די טיר הינטער זיך].

וויקטאריא: [פאַלט אויף דעם מאַן] מענעלע! פאַרוואָס האָסטו אָבגעזאָגט אַ פאַטער פון קליינע קינדער!

קאספער: שטיל, שטיל זאָל זיין! געה זעה, ווי ער האָט מיך בדלות געשטעלט, ווי ער האָט מיר די שפייכלער פון תבואות אויסגעליידיגט; שטיל, שטיל, זאָג איך! זאָל זיין! [וויקטאָריאַ בלייבט אונמעגליך איין זיין אָרעם] וואַסער!

צווייטע סצענע.

אַ הויז קוקט אַרויס פון צווישען אַ רייהע בוימער, פאַר דעם הויז אַ וועג, הינטער'ן הויז — אַ פעלד, אויף וועלכען לינקס איז פאַרהאַן נאָך בוימער געדיכט אָנגעשטעלט. רעכטס

פון הויז ליִעגען פעקלעך בעטגעוואנט, אין וועלכען עס זיִצען איינגעדעקט קלייִנע קיִנדערלעך און העלענע שטעהט איִבער זיי מיִט א געזונקענעם קאפ און פערבראכענע אראבגעלאזטע הענד פאר זיִך. פון וועג ליִנקס קומען אן צוויי פויערים.

1-טער פויער: דו ווייסט, עס שמעקט שוין היינט מיִט גאר שפעטען אסיען.

2-טער פויער: א, הא. עס בלאזט שוין היינט א קאלטער וויִנד. און דאס פערד, וואס פאשעט זיִך נאך היינט אויף די גראזען, קוקט שוין טרויריִגליִך איִן דער לופט אריין מיִט אנ'אויפ-געהויבענעם קאפ, עס שמעקט עס שוין די ווארמע שטאל.

1-טער פויער: די פעלדער זענען שוין אבגעלעערט און די לופט איִז פייכט און נעבעלדיִג. [בייִדע פויערים בלייבען שטעהען, דערזע-הענדיג חעלענע'ן מיִט די איינגעהילטע קינדערלעך איִן בעטגעוואנט] הא, וואס זשע איִז דאס?

2-טער פויער: מוז זיין טאקי, אז עס איִז אמת. דער שרייבער, זאגט מען, האט זיִך ניִשט ארענטליִך אויפגעפיִהרט איִן הויף, און ער איִז שוין געהאט ארויסגעפאהרען אויף אנ'אנדערע שטעלע, וואוהיִן דער פריץ אליין האט איהם געשיִקט, נור דארט האט ער די שטעלע ניִשט געקריִגען, אדער זי איִז באלד ניִשט געוועזען — און אזויערנאך איִז ער געקו-מען צוריִק מיִט זיין ווייב און זיינע קיִנדער.

1-טער פויער: דאס איִז אנ'אומגליִק. [בייִדע פויעריִם דערווייטערן זיִך]. [פראנצשיִסקא און וויִקטאריא קומען אן פון צוויִשען די בוימער ליִנקס איִבער'ן פעלד].

פראנצשיסקא: [פון דערווייטענס.] נו, חעלענא, עס איִז ניִשטא דער שליִסעל.

חעלענא: אוי די קעלט, עס איִז א ביִטערע קעלט!

וויקטאריא: וואס מאכסט דו, חעלענטשו? [פאלט ארויף אויף איהר קושען זיִך] אוי, דו האסט נעבעך געהאט א שלעכטען וועג — —

און אַזוי זיצען די אָרמע שוואַלבען [דעקט איין קינד בעסער ארום] אום גאָטעס ווילען, וואו האָט מיין מאַן געקאָנט אַהינטהון דעם שליסעל!

פראַנצשיסקא: איך האָב מיך שוין אויסגעפרעגט ביי אַלע בעדינער אין הויף, און קיינער ווייסט נישט. נישט אַנדערש, נור ער האָט איהם אַליין גענומען צו זיך

וויקטאריא: פון וואַנען פאַלט אייך דאָס איין?

פראַנצשיסקא: מאַ... איך וואָלט נישט מעהר געגערען, נאָר די קינדער אַביִ אַריינלאָזען אין שטוב.

חעלענא: אוי, וואָס פאַר אַ ביטערע קעלט, אַ ביטערע קעלט. (פויזע). [קאַספער קומט אָן צו פאָהרען אויף אַ פערד רייטענדיג].

קאַספער: ווער ליגט עס דאָ? [שפרינגט אראָב פון פערד, בינדט עס צו מיט דעם צוימעל צו אַ בוים.]

וויקטאריא: [צולויפענדיג צו איהם] אוי מענעלע, פראַנצשיסקאַ ליגט דאָך דאָ מיט זיין ווייב און קינדער.

קאַספער: נו איך האָב דאָך באַלד געוואוסט, אַז עס וועט אַזוי זיין... נור וואָס זשע טהוסט דו דאָ?

וויקטאריא: זעה נור, מיין ליעבער מאַן. מען האָט זיי דאָך גאָר נישט אַריינגעלאָזט דאָרט אַהין, וואוהין דו האָסט זיי געגעבען די רעקאָמענדאציע.

קאַספער: אָבער וואָס טהוסט דו דאָ?

וויקטאריא: סטייטש „מענעלע!"

קאַספער: אָבער וואָס זשע טהוסט דו דאָ?

פראַנצשיסקא: [שטאַרק געענגדערט] וואָס זאָגט איהר, פריץ; אַז איהר האָט באַלד געוואוסט, אַז איך וועל קומען צוריק?

קאַספער: אפשר האָב איך געוואוסט.

פראַנצשיסקא: נו, פאַר וואָס זשע האָט איהר מיך געשיקט?

קאספער: אָבּער מיט דעם בּעדינג, אַז דו זאָלסט מיר שוין מעהר נישט קומען צוריק. איך האָב דיך דאָ נישט געוואָלט האָבּען. איך וויל דיך דאָ נישט האָבּען.

וויקטאריא: נו פאר וואס זשע האָסט דו איהם געלאָזט פאָהרען גלאַט אין דער וועלט אַריין!

קאספער: שוויַיג דו, שטיל, וויקטאָריאַ, שוויַיג!

פראנצשיסקא: אַך, גאָט אין הימעל, נו וואָס זשע וועל איך אַצינד אָנהייבּען צו טהון?

קאספער: זיין אויף, וויקטאָריאַ, מיט מיר אַהיים.

וויקטאריא: דעם שליסעל, דעם שליסעל גיב צוריק.

קאספער: דעם שליסעל בּעקומט ער נישט צוריק.

פראנצשיסקא: אוי גאָט! צי קען איך ליגען מיט וויַיב און קינד אויפ׳ן רעגען?

קאספער: איך קען קיינעם גאָרנישט העלפען. וויקטאָריאַ, צי דו זיצט אויף אַהיים? — וועלכע פילאַנטראָפּישע צוועקען האָבּען דיך דאָ אַהער געבּראַכט. אַהיים, זאָג איך דיר, אַהיים!

וויקטאריא: מענעלע, דו מאַכסט דיר שפּאַס, „מענעלע". איך קען עס שוין נישט אויסהאַלטען, גיב דעם שליסעל די נשמות צו דערוואָרמען, זיי זענען שוין געפרוירען, „מענעלע!"

קאספער: צי דו מאַכסט דיר נישט קיין שפּאַס, וויקטאָריאַ. קריך אַרויף אויפ׳ן פערד.

וויקטאריא: גאַטוניו!

קאספער: קריך אַרויף אויפ׳ן פערד, דו קענסט מיר נישט פּעראַנטוואָרטליך זיין, אויב איך וועל איהם געבּען דעם שליסעל, אַז ער זאָל מיר אפילו די בּרעטער פון הויז נישט פערקויפען. אַרויסגנבע׳נען איינציגוויַיז אַ בּאַל נאָך אַ בּאַל פון די וועגד און זיי פערקויפען.

העלענע : קום אַהער, פראַנצשיִסקאַ, זאָל איהם אַ דונער דערשלאָ-גען. זאָל איהם גאָט משפט'ן! [הייבּט אָן צו וויינען]

קאספער : [שפּרינגט צו צום בּוים אָבּבּינדען דאָס פערד] נו בּלייבּ זשע שוין דאָ, וויקטאָריאַ, דאָ וואו דו האָסט שוין אויסגעהערט אַלע מיינע בּעליידיגונגען.

צוויי שלאַכטעס, בּרידער, אַנטאָני און יוזעף אַניעליטש, קומען אַרויס פון צווישען די בּוימער, אָנגעטהון אין יעגער-שטיוועל מיט קורצע קורטקעס און לעדערנע בּײַטלען בּײַ די זייטען מיט בּיקסען אויף די פּלייצעס. קאַספער זיצט אויף אויפ'ן פערד.

אנטאני : וואָס איז עס דאָ געשעהען?

פראַנציִשסקאַ : דאָ איז גאָר נישט געשעהען. עס איז נישט כדאי, פּריצים, אַז איהר זאָלט זיך גאָר אַרײַנמישען צו דעם אונמענש...

אנטאני און יוזעף : [צו קאַספּערן] מיר בּעטען איבּער אײַער עקסעלענץ — וואָס איז עס דאָ געשעהען, וואָס די פרוי וויינט?

קאספער : ציִ איהר האָט דאָ ריכטער צו זיין?

אנטאני : פריץ, דו קענסט אונז נישט. מיר זענען די זיהן פון דיין „אַניעליטש" — מיר וואָלטען זיך זעהר נישט געגערען גע-מישט אין פרעמדע אָנגעלעגענהייטען. נאָר דאָס קול פון דער פרוי, דאָס געוויין איהרס לאָזט אונז נישט געהען.

קאספער : און מהאָנט אײַך איהר זאָלט דאָ ריכטער זיין?

אנטאני : אויבּ איהר האָט אַנ'עולה געטהון.

קאספער : ציִ דאָ הייבּט זיך אָן די פערצײַטישע ראָמאַנטישע שפּילען וועגען אַ פרויס אַ געוויין און וועגען אַ פרויס קול? וואָן פון מיר!

יוזעף : [גיט אַ כאַפּ דאָס פערד פאַר דעם צײַמעל] שטעה! דו געהסט נישט ווײַטער.

אנטאני : האַלט איהם — ער האָט אונז בעלייִדיגט.

קאספער : וואָס זשע ווילט איהר ? [עס ווערט אַ געשריי, אַ געוואַלד, אַ געטומעל צווישען די קינדערלעך און בעטגעוואַנט, וויקטאָריאַ פאַלט צו צו די צוויי שלאַכטעס.]

וויקטאריא: הערן, „שלאַכטעס”, וואָס ווילט איהר פון מיין מאַן האָבען ?

אנטאני : זאָל ער אַראָבגעהען פון פערד, דער „ראַזבאָיניק”. ער האָט אַרויסגעוואָרפען מענשען פון אַ דירה אין דרויסען אויף דער קעלט.

קאספער : איהר האָט שוין מיך אויך בעלייִדיגט, איך קען אייך שוין דאָס נישט שווייַגען.

אנטאני און יוזעף : נו קום אַראָב אויף אַ דועל, קום אַראָב !

וויקטאריא: הערן „שלאַכטעס” ...

קאספער : גאָט מיינער ! וואָס טהוט זיך דאָ אָב ! אַנ'אמת'ע פערציי-טישע מעשה מיט העלדישקייט און „ריצאַרישקייט”, נאָט אייך אַוועק דעם שליסעל פון דער שטוב, און לאָזט זיי אַריינגעהען, די אָרמע מענשען ... [חאַפּט אַרויס דעם שליסעל און דערלאַנגט איהם אַנטאָניען].

אנטאני : [טרעט אָב צו וויקטאָריאַן] נעהמט איהר, פריצה. [וויקטאָריאַ נעהמט צו דעם שליסעל. יוזעף לאָזט אָב דאָס פערד ביי דעם צוימעל. קאַס-פער גיט אין דער געשווינד אַ פאָהר אַוועק. וויקטאָריאַ לויפט צו העלענאַ מיט פראַנציִשקאַ מיט דעם שליסעל אין דער האַנד. און אַלע דריי הויבען אָן אַריינצוטראָגען די קינדער מיט דעם בעטגעוואַנד אין שטוב. פון צווישען די בוימער אַרוים הערט זיך צוריק דאָס אָבשטע-לען זיך פון קאַספּערס פערד.

קאספערס קול : וואָס, איהר ווילט געהן אויף אַ דועל ! [אַ שאָס פון אַ רעוואָלווער, נאָך איידער אַנטאָני און יוזעף האָבען זיך צייט אומצוקוקען און באַלד אַ שטאַרק אַנטלויפען אויפ'ן פערד.)

אנטאני און יוזעף : שרעקענדיגער האָז. האָז, האָז ! שטעה, אַנטלויף נישט ! — — —

[עֶס קוּמֶען צוּ צוּלויפֶען חעֶלעֶנעֶ , פראַנצִישקאַ אוּן ווִיקטאָריאַ]

אלע דריי : (בלייבעֶנדִיג שטעֶהעֶן פעֶרגלִיווערט) וואָס אִיז עֶס דאָ געֶשעֶ-העֶן ! — —

אנטאני און יוזעף : גאָר נִישט . זאָלעֶן זייַנעֶ בייַנעֶר צושאָסעֶן ווערעֶן .

וויקטאריא : ווער האָט אויסגעֶשאָסעֶן ? עֶר ? — —

[אַנטאָנִי אוּן יוזעֶף דערווייַטעֶרן זִיךְ צווִישעֶן דִי בוימעֶר . חעֶלעֶנעֶ אוּן ווִיקטאָריאַ אוּן פראַנצִישקאַ געֶהעֶן צוּרִיק צוּם הויז רעֶכטס , וואו זיי האָבעֶן שוין אַלץ אַרייַנגעֶטראָגעֶן אִין שטוּב נאָך פרִי-הער אוּן ווערעֶן באַלד אִינגאַנצעֶן פעֶרשוואוּנדעֶן הִינטערן הויז].

(פ אָ ר ה אַ נ ג)

עֶנדעֶ עֶרשטעֶר אַקט .

צווייטער אקט.

צווייטער אקט.

אנ'עס-שטוב , וואו עס איז אויך די קיך . אין דער וואנד רעכטס א פענסטער , אין דער אויבען-אנדריגער וואנד די טיר אין דרויסען ארויס . אין רעכטען ווינקעל , וואס איז ביי דער זייט פון פענסטער — א ווייסע הילצערנע קרעדענס-שאנק אויף געפעס , אין דער לינקער זייט א קאפלע-אויווען און די קיך אין סאמע ווינקעל . אראב א ביסעל אין דער זעלבער לינקער וואנד באלד ביי דעם קאפלע-אויווען נאך א טיר אין א ווייטערע שטוב ארײן . א שאנק אויף קליידער און א טישעל . אין אייוועלע הייצט זיך , מאנקא זיצט און וואשט דאס געפעס , אין שטוב איז שטיל חעלענע שטעהט ביים פענסטער און קוקט. ארויס אויפ'ן פעלד זעהר בעזארגט .

פראנצישיסקא : [קומט ארײן צו געהן פון דרויסען , בלייבט א ווײלע שטעהן אין מיטען שטוב , צו חעלענען] וואס שטעהסטו נאך אלץ אזוי ? . .

חעלענא : [קוקט זיך אום , לאזט צוריק אראב דעם קאפ און קוקט ווייטער ארויס דורך דעם פענסטער] .

פראנצישיסקא : [טהוט אויס דעם פאלטא פון זיך מיט'ן קאפעליש , העננט זיי ארײן אין דער שאנק .

מאנקא : [שטעהט אויף, געהט צו צום פאטער] וואו ביזטו געוועזן , טאטוליו ?

פראנצשיסקא : [גיט איהר אַ גלעט איבערן קאָפּ] אין ערגעץ נישט, קינד מיינס [געהט צו צו חעלענען] וואָס שטעהסטו אַלץ אַזוי ?

חעלענע : איך ווייס נישט, ווי אַזוי איך שטעה . . .

פראנצשיסקא : כ'מיין די קינדערלעך האָבען שוין עפּעס געגעסען ?

חעלענע : יאָ.

פראנצשיסקא : וואו זענען זיי ?

חעלענע : [מיט אַ האַנד־בעוועגונג, ווייזט איהם אויף דער טיר פון צווייטען צימער. אַ ווייַלע איז שטיל. מאַנקאַ נעהמט זיך צוריק צום וואַשען].

פראנצשיסקא : דו ווייסט וואו איך בין געוועזן ?

חעלענע : איך ווייס ?

פראנצשיסקא : איך האָב מיך געזעהען מיט מיינם אַנ'אַלטען בעקאַנטען, דעם „אָגראָדניק" פון טשעחאָמינער הויף. (פויזע) חעלענטשע ! דו געדענקסט, ווען איך האָב דאָרט געהאַט אַ שטעלע, דאָס ערשטע יאָהר נאָך אונזער חתונה ?

חעלענע : נו וואָס איז ? איך געדענק.

פראנצשיסקא : גאָר נישט, עס איז שוין היינט דאָרט אויך גאָרנישט דער אייגענער „הויף" . . ., אַלע אַלטע מענשען פון דאָרט זענען געגאַנגען „וואָן", אַ טייל זענען שוין גאָר אויסגעשטאָרבען — און היינט איז דאָרט דאָ אַ יונגער פּריץ. דער „וויחאָוואַניץ" זייערער, וואָס האָט די גאַנצע צייט פאַר יענעם פּריצ'ס לעבען פערברענגט אין פאַריז. ס'איז שוין היינט קיינער נישט איבערגעבליבען אין הויף. אלע זענען זיך צופאָהרען, צוגאַנגען, נור וואָס די איינע אלטע פּריצה, זיצט שוין אין איהר בעזונדער צימערל און דער יונגער פּריץ שאַפט. ס'איז נישט גוט אויף דער וועלט.

חעלענע : און דער אַלטער „אָגראָדניק" איז נאָך דאָרט געבליבען ?

פראנצשיסקא : יאָ, אָבער ער בעקלאָגט זיך, וואָס ער האָט אַזעלכע צייטען דערלעבט. ער האָט מיך אַריינגערופען אין אַ שענק

אַרײַן און זיך פֿאַר מיר אויסגעװײנט מיט זײַן גאַנץ ביטער האַרץ.

חעלענע: און װעגען קײן שטעלע װײסט ער נישט עפּעס?

פראַנצשיסקא: מ... װאָס קען ער מיר העלפֿען? ער האָט צוגעזאָגט...

חעלענע: װאָס צוגעזאָגט?

פראַנצשיסקא: איך װײס אַלײן נישט... איבערשמועסען מיט דער אַלטער פּריצה.

חעלענע: (װענדט אָב דעם קאָפּ אָן אַ זײַט) אַך, גאָט!

פראַנצשיסקא: נו זאָרג נישט, טײַער חעלענטשעלע. דו זעהסט, דער־װײַל זענען די קינדערלעך זאַט. דער „אָגראָדניק" האָט מיר אויך צוגעזאָגט צו צוברענגען צו דער שטוב אַ זאַק קאַרטאָפּלעס. דאָס האָט איהם די אַלטע פּריצה הײַנט געשיקט אין שטאָדט אַרײַן מיט אַ פֿוהר קאַרטאָפּלעס צו פֿערקױפֿען, און פֿאַר דעם געלד צו בעזאָרגען איהר דאָרט עפּעס קלײניגקײַטען פֿון שטאָדט אַהײם צו קױפֿען, װאָס זי בעדאַרפֿט. גיט ער שױן מיר אויך אַראָב אַ זאַק קאַר־טאָפּלעס פֿון דאַנען. זאָרג נישט, מײַן ליעב װײַבעלע.

חעלענע: (װישט אױס אַ טרעהר פֿון אױג) א׳נישט איך זאָרג?..

פראַנצשיסקא: יאָ, יאָ, אַודאי נישט. נישקשה, גאָט װעט נאָך העלפֿען. (נעהמט אַרױס אַ רובל און גיט איהר אין דער האַנד אַרײַן).

חעלענע: פֿון װאַנען האָסטו דאָס?

פראַנצשיסקא: נאַ, נעהם, כ׳האָב... און דיר, „מאַנישקע", קום דו אַהער. נאַ. איך האָב פֿאַר דיר מיט די קינדערלעך אַ בײַטעל מיט ציקערלעך; דאָס האָט מיר פֿאַר דײַנעטװעגען מיטגעגעבען אײנער: נאַ — האָט ער מיר געזאָגט — פֿאַר מאַנקעס װעגען.

מאַנקא: (געהט צו, בעהמט צו די ציקערלעך, װאָס דער פֿאָטער דערלאַנגט איהר אין אַ בײַטעל).

חעלענע : ווער האָט דאָס פּאַר איהר מיטגעגעבען.

פראנצשיסקא : עה, איינער...

חעלענע : נעה, מאַניושקאַ, אַריין צו די קינדערלעך. זעה, אויב זיי שלאָפען נישט (מאַנקאַ געהט אַוועק אין צווייטען צימער).

פראנצשיסקא : דער „קאַוואַלער" וואָס איז ביי דעם פעלדשער איז דאָ נישט געוועזען? ער האָט מיר צוגעזאָגט צו קומען מיך אָבראַזירען. איך האָב איהם פריהער געטראָפען אין גאַס.

חעלענע : און ביי וועמען האָסט דו געַנומען דעם רובל?

פראנצשיסקא : חעלענטשע, וואָס ווילסט דו. האָב נישט קיין מורא איך האָב דעם רובל ביי איהם נישט גענומען. (חעלענע בערוהיגט זיך, געהט אויך צום איינוועלע, קוקט אַריין, ווי עס הייצט זיך).

פראנצשיסקא : די צוקערלעך, זעהסט דו, יאָ... ער איז גאָר אַ וואויל יונגעל, זאָג איך דיר.

חעלענע : דאָס פעלדשער־יונגעל?

פנחס : (קומט אַריין).

פראנצשיסקא : אָט, זעהסט דו, געהט ער! קום אהער.

פנחס : גוט מאָרגען, הערשאַפט.

פראנצשיסקא : גוט מאָרגען, גוט יאָהר.

מאנקא : (קומט צוריק אַריין פון צווייטען צימער)

פנחס : (דערוועהענדיג זי) גוט מאָרגען, „פּאַניושאַ".

מאנקא : גוט מאָרגען, גוט יאָהר. מאַמעשי, די קינדערלעך שלאָפען נאָך.

חעלענא : נו, גוט, זאָלען זיי שלאָפען. [מאַנקאַ שטעלט אַוועק דעם בּמטעל מיט צוקערלעך אויף דער קיך, די מוטער שטעלט דאָס אָבגעוואַשענע געפעס אין קרעדענס אַריין].

פראנצשיסקא : נו, מאַניושקאַ, שטעה נישט, שטעל מיר צו אַ ביסעל וואַסער אָנצוואַרימען. דו זעהסט, דער „קאַוואַלער" איז גע־

קומען. ער וויל מיך אבראזירען. [מאנקע שטעלט צו א טעפעלע וואסער צום וואַרמען אין הייץ־אייוועלע].

מאנקע : פארוואס, טאטעשי, זענען די צוקערלעך בלויז זיס?

פראנצשיסקא : דו האסט זיי שוין פערזוכט? דאס האט ער זיי דיר, דער בחור, געקויפט [דאס יונגעל רויטעלט זיך].

(פויזע)

פנחס : נו, זאל דער פריץ אזוי גוט זיין; איך וויל דעם פריץ ראזירען.

פראנצשיסקא : וואַרט, קאוואלער, וואַרט. זיץ רערוויל. מאניושקא, דאס וואסער וועט באלד זיין?

מאנקע : יא. [דאס יונגעל געהט אוועק צום טישעל, זעצט זיך אוועק אויף א שטוהל, וואס שטעהט מיט'ן רוקען אנגעשפארט צו די טירליך פון דער שאנק).

פראנצשיסקא : דו ווייסט, „קאוואלער", אז עס איז היינט גארנישט גוט אויף דער וועלט? [נעהמט א שטוהל און רוקטזיך צו צו איהם] עס איז נור א פאל, זיך אליין איך ווייס נישט וואס צו טהון...

פנחס : עה, געה שוין פריץ, וואס רעדט דער פריץ. אויב מען פערלירט די שטעלע, איז שוין אויס וועלט?..

פראנצשיסקא : יא, יא. ס'איז היינט גאר שלעכט.

חעלענע : פראנצשיסקא! טאמער קען שוין זיין אנ'עק צו די אלע טענות?

פראנצשיסקא : חעלענטשעשי, חעלענטשע, לאז מיך. גלויב מיר, אז דאס יונגעל איז נישט אזעלכער, ווי דו מיינסט.

פנחס : ניין, צו וואס? עס איז נישט געווויטיג, אז די פרוי הייסט נישט...

פראנצשיסקא : עה „חלאפאק", זאל דיך נישט ארען! און דיך, חעלענע, אויך נישט; וואו האסטו פון אלע מיינע גוטע

פרײַנד, וואָס זענען געוועזען ? גיב אַהער, חאַטש אײנעם ! האַ ? יענע זענען מיך נור געוועהנט געווען צו זעהען אין גליק און אין פרײד ; און הײַנט, אַז דאָס איז שוין ניטאָ, האָבען זײַ מורא, זײערס זאָל זיך ניט אָנשטעקען מיט דעם געמיטה פון מײַנעם, און זײַ מײַדען מיך אויס. הע, יונגעל, איך האָב ניט קײנעם פאַר קײן פרײַנד אויסער דיך.

חעלענע : צי דו מענש האָסט דיך הײַנט אָנגעטרונקען ?

פראַנצישיסקא : יאָ, מיט צרות. [נעהמט אַרויס אַ פלעשעלע בראָנפען פון קעשענע, צום יונגעל] אַציִנד וועלען מיר ערשט טרינקען. חעלענע, גיב אַהער אַ צוויי גלעזלעך.

חעלענע : האַ, מענעלע ליבער, וואָס טויג דיר שוין בראָנפען ; גלײַך דאָס האַרץ וואָלט מיר געזאָגט...

פראַנצישיסקא : האָב ניט קײן מורא, חעלענע, ניט פאַר מײַן געלד. דער „אָגראָדניק”, איך האָב דאָך דיר דערצעהלט ; מיר זענען געוועזען אין שענק — האָט ער מיר אַרײַנגעשטופּט אין קעשענע אַ פלעשעלע ! זאָל זײַן אַזוי, וואָס אַרט דאָס דיך ? גיב אַהער, מיר וועלען דאָס אויסטרינקען.

חעלענע : [מיט פערבראָכענע הענד] נו, זעהסט שוין, צו מײַנע צרות...

פראַנצישיסקא : גיב אַהער, גיב. [געהט אַלײן זיך נעהמען אַ גלעזעל צו דעם קרעדענס] :

פּנחס : [אויפשטעהענדיג פון אָרט] פּריץ צו וואָס טויג דעם פּריץ אַ גלעזעלע ? איך וועל סײַ ווי סײַ ניט טרינקען.

פראַנצישיסקא : ס׳שאַדט ניט. אַ ביסעלע. קום דו אויך, מײַן ליבע חעלענטשע ! [נעהמט זי און פיהרט זי צו צום טיש, וואו ער שטעלט אַוועק צוויי גלעזעלעך און גיסט זײַ אָן] נו, טרינקט, צו געזונד, זאָל אײַך וואויל בעקומען. נעהם דו, יונגעל, און דו חעלענטשע אויך.

פּנחס : איך קען אָבער ניט טרינקען.

פראנצשיסקא: טרינק!

חעלענע: וואס גויטסטו א מענש צום טרינקען?

פראנצשיסקא: עס שאדט נישט, ער איז א וואויל יונגעל, נו טרינק שוין.

חעלענע: ניין, איך קען נישט [ציהט זיך צוריק פון טיש].

פראנצשיסקא: [נעהמט איין גלעזעל, שטופט אריין דעם יונגעל דאס צווייטע] נו!... צו געזונד!... [ביידע טרינקען אויס] חעלענטשע, האסט אפשר א שטיקעל צוקער צו פערבייסען?

חעלענע: ניין, עס איז גארנישט דא.

מאנקע: טאטעשי, אפשר די צוקערלעך?

פראנצשיסקא: די צוקערלעך? גיב אהער, גוט. [חעלענע דערלאנגט איהם מיט'ן בײטעלע, פון וועלכען ער נעהמט ארויס איין ציקערל].

חעלענע: [צום יונגעל] נעהמט איהר אויך, עס איז דאך איי'ערע אינגאנצען.

פנחס: דאנק! [נעהמט אויך ארויס א ציקערל און פערבייסט].

פראנצשיסקא: נו, מאניושקא, אפשרווילסטו טרינקען א ביסעלע?

חעלענע: מענעלע, לאז שוין געמאך. נאך דאס פעהלט דיר נאך. קום אהער, מאניושקא.

מאנקא: ניין, ניין. איך וויל נישט טרינקען. איך גיב זיי נור די ציקערלעך [שטעלט זיי אוועק אינגאנצען אויפ'ן טיש].

פראנצשיסקא: האב נישט קיין מורא, נשמה'לע מיינס, הערצעלע. איך וועל דיר נאך געבען א שענעם חתן אויך מיט א צעהן טויזענד רובל נדן. דיין טאטעשי איז נאך אויך נישט געשטארבען [גלעט מאנקען איבערן קאפ], ער לעבט, ער לעבט! [צום יונגעל] נו, וועל'מיר אויסטרינקען נאך אמאל אציינד פאר מאנטשעלעס געזונד.

פנחס: פאר מאנטשעלעס געזונד וויל איך זעהר טרינקען, נור איך וועל זיין שכור, און איך קען נאך דעם פריץ צוקאליעטשען ביים ראזירען.

חעלענע : וואָס ווילסטו שוין טאַקי פון דעם יונגעל האָבען ?

פראַנצשׂיסקאַ : נישט דיין דאגה [גיסט אָן, צום יונגעל], טרינק ! [דאָס יונגעל טרינקט אָב אַ ביסעל, פראַנצשיסקאַ טרינקט אויס אין גאַנצען] אָט אַזוי. און דו האָב נישט קיין מורא, חעלענטשע, מיין ווייבעלע. [חעלענע גיעהט אַוועק מיט אַ פערשטיקטען זיפץ אָן אַ זייט. מאַנקע גיעהט דעסגלייבען אוועק].

פראַנצשיסקאַ : [הויבט אָן צו זינגען]:

פיער ליכט האָבען שוין פערברענט
און דאָס פינפטע ברענט שוין —
איך בין היינט נישט מעהר שוין דער, וואָס נעכטען,
דערזועלביגער פאַרשוין.

פיער ליכט האָבען שוין פערברענט
און דאָס פינפטע ברענט אויך —
איך בין היינט נישט מעהר שוין דער, וואָס נעכטען,
שוין נישט דערזועלבער כח.

פיער ליכט האָבען שוין פערברענט
און באַלד ט'דאָס פינפטע אויך אויסגעהען —
איך דערקען מיך נישט פון היינט ביז נעכטען,
שוין נישט דערזועלבער, וואָס געווען.
[שטעהט אויף פון אָרט, דאָס יונגעל נאָך איהם]

פנחס : קומט, וועל איך אייך אָבראַזירען. [ביידע געהען אוועק אין צווייטען צימער].

חעלענע : מאַנקאַ, גיב אַריין דעם טאַטען דאָס טעפעלע וואַסער [מאַנקע נעהמט דאָס טעפעלע פון אויווען אַרויס און געהט נאָך זיי].

חעלענע : [פעררוקט דאָס טירעל פון אייוועלע, דרעהט זיך אַרום איבער דער שטוב]:

שוין צופאָהרען אַלע געסט.
די חופה-נאַכט איז שוין אויס —
שפאַן די פערד און פאָהר אוועק

פון טאַטע־מאַמעס שטוב אַרויס,

דו פאָהרסט אַוועק אַ וועג אַ ווײַטען;
פאָהר, דו זאָלסט בעגליקען,
פערגעס נישט טאָכטער, טאָכטער מײַנע,
אַ געֶרוס אַהיים צו שיקען.

טײַלען זיך מיט אײביג גליק,
טײַלען זיך מיט גליק און פרייד.
טהו שוין אוים, טאָכטער מײַנע,
דײַן כלה־שלײַער, דײַן חופה־קלייד.

(פּויזע)

חנה : [אַ קרעמערין מיט אַ דערעלע אַרומגעבונדען דעם קאָפּ, און אַ גרויבער שובע, מיט אַ קליין פעקעלע, פערפּאַקט אין פּאַפּיר, אַ קרעמערישע פּאַקוניקעל, קומט אַרײַנצוגעהן, דאָס פּנים אַ ביסעל רויט, אָבגעשמיסען פון ווינד] גוט מאָרגען, פאַניושאַ!

חעלענע : [אַ ביסעל פערשעמט] גוט מאָרגען, גוט יאָהר!

חנה : אוי, פאַניושאַ, גיב מיר אַ שטוהל, וואָרום איך האָב קיין כח שוין נישט צו דערגעהען.

חעלענע : ביטע! [ווײַזט איהר אָן אויף אַ שטוהל, חנה זעצט זיך].

חנה : אַ דאַנק דיר, פּריצה [סאָפּעט אָב. פּויזע, ציהט צוריק אויף דעם אָטעם] נו, וואָלסטו דיר געוואָלט גלויבען, פאַניושאַ, אַז איך זאָל אַמאָל פערבלאָנדזשעט ווערען צו דיר אין שטוב אַרײַן?

חעלענע : פאַרוואָס נישט?

חנה : איך געה דאָ פון עטליכע פּריצים, מײַנע קונדען, האָב איך שוין אין אײַנוועגס אָבגעטרעטען צו דיר. דער וועג איז אַזוי שווער, עס לעגט זיך אַ נאַסער שניי, אַז עס איז אוממעגליך צו דערגעהען [חעלענע נעהמט זיך די שטוב אויסצוקעהרען].

חנה : און וואו איז עפּעס דײַן מאַן, פּריצה?

חעלענא : ער איז דא.

חנה : ציִ איז דאָס אמת, פאַניושאַ, ער איז שוין טאַקע נישט בײַ דעם פריץ אויף דער שטעלע?

חעלענע : שוין. ער איז שוין מעהר נישט דאָרט.

חנה : וואָס איך הער?

חעלענע : יאָ, יאָ.

חנה : נו, טאָ וואָס זשע וועט זיין?

חעלענע : וואָס זאָל זיין? גאָרנישט...

(פויזע)

חנה : דו ווייסט, פאַניושאַ, איך האָב דיר געוואָלט עפּעס זאָגען, נור אַזוי ווי דו האָסט מיר נישט קיין גוטע נייעס דער־צעהלט, האָב איך שוין מורא.

חעלענע : יאָ, יאָ, איך ווייס... וואַרט אַ ביסעלע, מיין מאַן וועט באַלד אַריינקומען.

מאנקע : [קומט אַריין פון דער צווייטער שטוב מיט דעם לעדיגען טעפּעלע שוין אין דער האַנד — בלייבט שטעהן אַ ביסעלע פערגאַפט, געהט פונדעסט־וועגען ווייטער ביז צו דער קיך צו און שטעלט עס אַוועק].

חעלענע : מאַנקע, דער טאַטע קומט שוין באַלד אַריין?

מאנקע : יאָ.

חעלענע : געה, זאָג דעם טאַטעשי, אַז די סוחר'טע וואַרט אויף איהם.

מאנקע : [געהט אַוועק, קומט שוין צוריק] ער קומט באַלד.

חעלענע : [שטעלט אַוועק די קער־באַרשט אין ווינקעל ביי דער קיך].

חנה : וועסט מיר גלויבען, פאַניושאַ, אַז איך קען נישט קוקען, ווי דו אַליין קעהרסט די שטוב.

חעלענע : נו, מילא, וואָס זאָל מען טהון? [פראַנצישקאַ קומט אַריין

זיך נאָך ווישענדיג מיט דעם האַנדטוך איבער׳ן געזיכט נאָך דעם אָבראַזירען, דאָס יונגעל, וואָס גערט צו אויסוואַשען דאָס טעצעלע מיט׳ן פּענזעליקעל צום פּאָמיעס-שאַף, קומט נאָך איהם].

פראַנצישיסקאַ : [דערזעהענדיג די סוחר׳טע]. אַ, גוט מאָרגען!

חנה : [שטעלט זיך אויף פאַר איהם]. גוט מאָרגען, גוט יאָהר!

פראַנצישיסקאַ : זיצט, זיצט.

חנה : ניין, איך דאַנק זעהר דעם פּריץ.

פראַנצישיסקאַ : וואָס ווערט איהר זאָגען עפּעס גוטס?

חנה : איך וואָלט דיר געוואָלט זאָגען, אָבער איך ווייס נישט, פּריצ׳שי, צו איך קען דיר זאָגען.

פראַנצישיסקאַ : איהר האָט געוואָלט עפּעס געלד?

חנה : יאָ, פּריץ, קיין סך בּיזטו דאָך מיר נישט שולדיג.

פראַנצישיסקאַ : ניין, טייערע חנה, קיין געלד קען איך איין היינט נישט געבען.

חנה : נו, מילא, איז אויך נישט קיין אומגליק. איך האָב נאָר געוואָלט פרעגען, פאַרוואָס שיקט שוין נישט די פּריצ׳טע צו מיר נאָך טיי, צוקער און נאָך אַנדערע קלייניגקייטען?

פראַנצישיסקאַ : עה, „פאַני קופּצאָווע״, וואָס גיבען מיר דען היינט איינגאַנצען צו לייזען. ס׳אַנדערע, איך ווייס גאָרנישט, אויב מיין חעלענטשע האָט ערגעץ געשיקט קויפען צו עמיצען אַנדערש.

חעלענע : איך האָב נישט געקויפט אין ערגעץ.

פראַנצישיסקאַ : מיר קויפען היינט איינגאַנצען גאָרנישט.

חעלענע : איינגאַנצען גאָרנישט. מען קויפט, וויפיעל מען קען.

חנה : נו, פאַרוואָס זשע קויפט איהר נישט בּיי מיר?

חעלענע : זייט זיכער, ווען איך וואָלט האַלטען בּיי קויפען, וואָלט

איך ערגעץ אנדערש נישט געגעבען צו לייזען קיין גראשען. נור אזוי ווי כ'האב אצינד קיין געלד נישט, קויף איך נישט. איין רובל פערמאג איך; איך וואלט דיר איהם געוואלט אוועקגעבען — נור איך פערמאג נישט מעהר קיין געלד.

חנה: לאז שוין די פריצ'טע לאזען צורוה. איך האב קיין מאל נישט צוגענומען קיין חוב פון דעם לעצטען גראשען יענעמס און זאל מיך שוין גאט ווייטער אבהיטען. איך האף צו גאט, אז דער פריצ'טע וועט נאך זיין גוט, ווי פריהער, און דעמאלט וועט זי מיר בעצאהלען.

חעלענע: מיט גאט'ס הילף.

חנה: דו מיינסט, אין שטאדט הערט זיך נישט, ווי אזוי איהר זענט געבליבען. געבליבען אהן געלד. און מילא: אהן א שטעלע, דאס ווייסט מען דאך; אבער גאט וועט אייך נאך נישט פערלאזען. האט זשע מיר א גוטען טאג, פריצים-לעבען!

חעלענע: א גוטען טאג, א גוט יאהר!

פראנצישיסקא: פערדענקט נישט צום שלעכטען.

חנה: חלילה, זאל מיך גאט אבהיטען. דאס מייסט, וואס איך האב דא אבגעטרעטען, איז וויל דער וועג איז מיר שווער געוועזן; איך בין דא געגאנגען צו עטליכע מענשען, האט מיך שוין אויך געגליסט איבערצופרעגען וועגען עפעס געלד, וויל דאס ליגט שוין אין דער נאטור פון א סוחר'טע. און נאכהער, וואס דאס איז נאך צום מיינסטען, פארוואס איך לייז נישט פון אייך. דאס איז דער עיקר ביי א סוחר'טע, ווייטער האט מיר אלדעס גוטס און זאל אייך גאט העלפען.

פראנצישיסקא: דאנק, דאנק.

חנה: און יא, פריץ, — א פאקוניקעל טראג איך דא פאר אייערטוועגען [נעהמט דאס פעקעל און לעגט עם אוועק אויפ'ן טיש].

איך בין געגאנגען אַלץ אײַנוועגס . . .

פראנצשיסקא : אָבער איך האָב דאָך הײַנט קײַן געלד ניִשט .

חנה : און איהר זאָלט מיר אַ גוט יאָהר האָבען, צו פרעגט מען דען אײַך ? איך האָב אײַך געבאָרגט און וויל ווײַטער באָר־גען . זאָל די פריצה צו מיר שיקען אין געוועלב אַרײַן נאָך וואָס זי וועט בעדאַרפען .

העלענע : און איהר ווילט ניִשט דעם רובל, קופּצאָווע ?

חנה : ניין, זאָל מיך שוין גאָט בעהיִטען . איך וויל ניִשט . אַ גוטען טאָג .

פראנצשיסקא און **העלענע** : אַ גוטען טאָג, „קופּצאָווע". [בעגלייטען זי צו ביז דער טהיר, **חנה** געהט אַרויס] .

פראנצשיסקא : גאַר אַ וואוילע יודענע .

העלענע : יאָ, איך קען זי שוין פון לאַנג . דעריִבער איז מיר אַזוי שלעכט געוואָרען צו קוקען איהר אין די אויגען אַרײַן . איך ווייס, אַז איך בין איהר שולדיג .

פנחס : [צו מאנקא'ן]. אַ גוטען טאָג, פּאַניושאַ. [גיט איהר די האַנד] .

מאנקא : אַ גוטען טאָג !

פנחס : אַ גוטען טאָג, הערשאַפטען !

פראנצשיסקא : אַ גוטען טאָג !

פנחס : אויב דער פּריץ וויל, וועל איך איהם קומען אַלעמאָל אַהער, אַהיים, ראַזירען, אַזוי ווי איך פלעג ראַזירען אײַך אין הויף .

פראנצשיסקא : קום, „קאַוואַלער", קום .

פנחס : אַדיע ! [נויגט זיך נאָך אַמאָל צום שיקסעל . געהט אַרויס] .

פראנצשיסקא מיט **העלענע'ן** : [בינדען אויף דאָס פּעקעלע, וואָס ליעגט אויפ'ן טיש פון דער קרעמערקע אַנידערגעלעגט] .

מאנקא : וואָס האָט איהר דאָ?

חעלענע : [וויקעלט אויף צוויי פעקלעך טיי, א שטיקעל אָבגעהאַקטען צוקער פון א הוט]. זעה נור, זי האָט אפילו נישט געזאָגט, וויפיל וואָג עס האָט.

פראנצשיסקא : זי האָט פערגעסען מסתמא [געהט אַוועק פון טיש], נו חעלענע, נעהם שטעל אויף דעם סאַמאָוואַר, לאָמיר זיך זעצען מיט די קינדערלעך ביים טיש, ווי אַלע מאָל. מאַנקע, שטעל דו אויף דעם סאַמאָוואַר.

חעלענע : איך וועל איהם שוין אַליין אויפשטעלען. זאָל מאַנקע געבען בעסער אַ לויף אַריין אין דעם הויפישען געוועלבעל אַריין — נאַ דיר דעם רובל — און זאָל זי חאַפּען אַ ברייטעל מיט עפּעס פליישיגס. נעהם אַ פונט קעלבאַסקע, די דינע.

מאנקא : וואו איז דאָס טוך?

חעלענע : [חילט זי געשווינד אַרום, גיט איהר דעם רובל אין האַנד אַריין]. נור אין דער מינוט. [מאַנקא לויפט אַרויס]!

פראנצשיסקא : נו, גאָט וועט אונז נאָך נישט פערלאָזען. אָט האָב איך שוין אַ יונגעל צום ראַזירען. דאָס אייגענע יונגעל, וואָס האָט מיך אַלעמאָל געראַזירט. און די „קופּצאָווע“ וועט אונז אויך ווייטער געבען טיי מיט צוקער, אַ'חוץ שוין, וואָס דער „אָגראָדניק“ וועט אונז צוברייגגען אַ זאַק מיט קאַרטאָפלעס.

חעלענע : די גרעסטע העלפט, פון וואָס אַ שטוב, קיין עין הרע, מיט גרויסע מענשען און קליינע קינדער, דאַרף צו האָבען... [געהט אַוועק אין דער צווייטער שטוב, ברייגגט אַריין דעם סאַמאָוואַר, לעגט איהם אָן ביים אָפענעם אייוועלע מיט ברענענדיגע קויהלען, בלאָזט אַ ביסעל, דערנאָך שטעלט זי איהם אַרויף אויפ'ן טיש].

פראנצשיסקא : פונדעסטוועגען, זעהסטו, איז אַ וואונדער, ווי מען ווייסט שוין אַזוי פון יעדעם פיצעלע. איך מיין קעגען דער שטעלע, וואס איך האָב שוין נישט. נאָך גוט, וואָס קיינער האַלט

ניט דערפֿון, אז איך האָב דעם פּריץ בעגנבעט...
בעגנבעט האָב איך איהם!

חעלענע : מאַ... ס'איז שוין גאָר נישטאָ פֿון וואָס צו שמועסען. די שטעלע איז נישטאָ און אַ סוף.

פראנצשיסקא : יאָ... און וואָס ס'איז מיר אַלץ איינס.

העלענע : איך וואָלט שוין געדאַרפט געהן אויפוועקען די קינדערלעך (וויל געהן).

מאנקא : (קומט אַריין צו לויפען, טראָגט עפּעס פֿול און בוזים מיט דער פאַטשיילע ארומגענומען). נאַ, מאַמע, נעהם צו.

חעלענע : (אומקערענדיג זיך צוריק. לאָזט פון זיך אויס אויפ'ן טיש אַרויף — אַ ברייטעל, קאַלבאַסלעך און אַ פערפעצט פאַפיר איינגעוויקעלט).

מאנקא : טאַטעשי, איך האָב דיר עפּעס צו דערצעהלען. עס האָט מיך געטראָפען אַזוי לויפענדיג מיט דעם ברייטעל און די קעלבאַסלעך אונטער דעם פאַטשיילע אַרומגעוויקעלט, טרעף ווער? דעם פּריץ „אַניעליטש'עס" זוהן. דער מיט די שענע וואָנטעלעך... וואָס האָט זיך דאַמאָלס פאַר דיר אָנגענומען...

פראנצשיסקא : וועלכער, דער יונגערער צי דער עלטערער? אַנטאָני, צי יוזעף?

חעלענע : נו, וואָס איז געווען, זאָל מען שוין הערען אַ וואָרט.

מאנקא : יוזעף, דער יונגערער איז עס געווען. האָט ער זיך געפרעגט אויף דיר און געזאָגט, אַז מאָרגען וועט ער דאָ זיין.

פראנצשיסקא : נו, איז וואָס זשע איז?!

מאנקא : איך ווייס נישט. מאָרגען האָט ער געזאָגט, וועט ער דאָ קומען צו דיר.

חעלענא : נו, האָסט שוין געהערט עפּעס אַזוינס! נאָך וואָס אַ שטייגער?

פראנצשיסקא : טאַקי נאָך וואָס, איך ווייס איך נישט, העלענע, נו געה שוין וועק אויף די קינדערלעך.

[מאַנקאַ וואַרפט פון זיך אַראָב די פּאַטשיילע, לויפט צו צום אויווען זיך וואַרעמען. הענע שטעלט זיך ביים קוימען צו שניידען די קעלבאַסליך אויף אַ ברעטעלע, לעגט זיי דערנאָך אין אַ פּולמעסיק, וואָס זי נעהמט פון דעם קרעדענס אַרויס, בעפּעפּערט עס און שטעלט אויפ'ן טיש. צוהאַקט דעם צוקער און שטעלט דעסגלייכען אויפ'ן טיש].

העלענע: מאַנקע, וואַש אוים גלעזער מיט טעצלעך און שטעל אויפ'ן טיש (געהט אַוועק אין דער צווייטער שטוב, קומט צוריק מיט פּיער קינדערלעך, זעצט זיי אוים אויף שטוהלען אַרום טיש. איינס, דאָס קלענסטע, זעצט זי אויף אַ הויך קינדערש בענקעל און שטעלט דער-נעבען איהר שטוהל. פראַנצשיסקאַ זיצט שוין קעגענאיבער ביי דער צווייטער זייט טיש, אַזוי אַז די קינדערלעך קומען אוים צווישען זיי ביידע—צוויי פון דער זייט און צוויי פון דער זייט. איבער דער צייט שטעלט דערווייל מאַנקאַ די גלעזער מיט די טעצלעך אויפ'ן טיש. מאַנקאַ זעצט זיך אויך דאָ אַנידער. די מוטער הויבט אָן אָנצוגיסען טיי, שטעלט אַרום יעדען צו גלאָז, אויסער אַרום דעם גאָר קלענסטען, זאָגט אָן יעדען פון די קינדערלעך, זיי זאָלען נישט חאַפּען, זיי זאָלען זיך נישט בריהען; די קינדערלעך אָבער ציהען די הענדלעך דאָ צום צוקער אין דער צוקערניצע, דאָ צו די קעלבאַסליך, ביז די מוטער שניידט אָב ברויט און לעגט אַנידער פאַר יעדען אַ פּעניץ מיט שטיק-לעך קאָלבאַס אַרויפגעלעגט) עסט! (עס ווערט אַ געסערייַ מיט גרויס חשק, אין דעם מאַכט זיך אויף די טהיר).

א פּויער: (אין אַ סיקמאַנע, מיט אַ גרויסען זאַק קאַרטאָפלעס אויף די פּלייצעס פּאַקט זיך דורך דער אָפענער טיר אין שטוב אַריין, גיט איהם אַ לאָז אַראָב פון זיך). דאָס איז פון „אָגראָדניק“! ער האָט מיך אהער געשיקט מיט דער פוהר.

צווייטע סצענע.

אין דערוועלבער שטוב. עס איז צוויי נאך מיטאג. אין איינוועלע בּרענען זיך צוגליהטע קויהלען. חעלענע זיצט נישט ווייט פון איוווען אויף א שטוהל, קעמט איין קינד די האָהר. די איבּריגע דריי שטעהען אויך דאָ ארום איהר. מאנקע שטעהט בּיים סאמע איוווען און זופּט א גלאז טיי, האלטענדיג עס אויף א טעצעלע אין האנד.

חעלענע : (אויפשטעהענדיג פון שטוהל). נו קינדערלעך, אצינד זיינט איהר שוין גאָט צו דאנקען אָנגעגעסען, אויסגעוואשען און אויס-געקעמט — געהט אייך געזונדטערהייד אריין אין דער מיטעל-שטוב און לאָזט מיך אָב אויף א רגע. געהט, געהט, קינ-דערלעך. שפּיעלט אייך דאָרט מיט די ליאלקעס און מיט די פערדלעך. די מאמע דארף נאך צו-וואשען דאָס געפעס, וואָס שטעהט אָנגעשטעלט.

איין קינד : איך וויל נישט, מאמע, מיר וויל דאָ זיין...

חעלענע : שטיל זאָל זיין! געהט, נארישע קינדערלעך.

מאנקע : מאמעשי, וואָס געהסטו טהון? אָבוואשען דאָס געפעס? און וואָס וועל איך טהון?

חעלענע : וואָס דו ווילסט.

מאנקא : ניין, פארוואָס האָסטו מיך נישט געלאָזט מיטפאָהרען מיט'ן טאטען און מיט דעם יונגען „אניעליטש'ן"?

העלענע : נאָך וואָס דארף מען דיך דאָרט. וואָס וואָלסטו דאָרט גע-טהון? דו בּיזט שוין דען דאָרט געוועזען צייט דו לעבּסט? דער טאטע וואָלט דיך נישט ארויסגעיאָגט פון דאָרט?

מאנקא : איך וואָלט געשטאנען הינטער'ן „דזשעדזשיניץ" און געווארט,

ביז וואנען דער טאטע חאלט צוריק ארויסגעקומען. איך וואלט שוין געוואוסט, וואס עס הערט זיך.

חעלענע : נו, נו. מען דארף נישט [געהענדיג מיט די קינדערלעך אין דער צווייטער שטוב אריין] קומט קינדערלעך, אדער שלאפען, אדער שפילען. אויב דער טאטעשי וועט ברענגען א גוטע בשורה, אז ער האט דארט אנגענומען די שטעלע — וועל איך אייך קויפען מופטעלעך מיט הענדטשקעלעך מיט שוב־קעלעך און דערעלעך אויף די קעפ און וועל אייך שיקען אין די „אחראנקע" אריין.

איין קינד : מאמע, מיר ווילען געהן...

דאס צווייטע : מאמע, מיר ווילען געהן...

דאס דריטע : מאמע, מיר אויך.

דאס פירטע : מיר אויך.

העלענע : אלע געהען... [געהט מיט זיי ארויס און זיי האלטען זיך ארום דעם קלייד].

מאנקא : [בלייבענדיג אליין] אך, היינט ס'א גוטער שליטוועגס ס'איז היינט. איך האב דאך אזוי ליעב צו פאהרען אויף א שליטעלע [לויפט צו צום פענסטער, גיט א קוק ארויס].

העלענא : [קומט אריין צוריק אליין].

מאנקא : מאמעשי, דו געדענקסט פאראיאהרען, ווען עס איז אויסגעפאלען דער ערשטער שניי, האב איך מיך געשליטעלט בארג אראב אויף א קליינטשיק שליטעלע?

חעלענא : נו, וואסזשע איז?

מאנקא : גארנישט; גלאט אזוי.

פראנצשיסקא : [קומט האסטיג אריין, אנקומענדיג ערשט פון ערגעץ, אין א שאפען־פוטער, ווארפט עס געשווינד פון זיך אראב. אויפגערעגט, בייז און דענערווירט גיט ער א שלייער דעם קאפעליש אן טיש און גיט זיך א ווארף אנידער אויפ'ן שטוהלביים טישעל. מאנקא און

חעלענע בלײַבט אַ װײַלע שטעהן, װי פֿערגליװערט].

חעלענע : װאָס אי? װאָס ביזטו שוין צוריק געקומען?

פֿראַנצשיסקא: שוין. אַצינד, קינדערלעך, איז שוין מײַן עק!

חעלענע : װאָס אי? דו האָסט נישט געקריגען די שטעלע?

פֿראַנצישיסקא: אױ, חעלענטשע! לאָז געמאַך! װער דאַרף שוין איצט אַ שטעלע? איך בין דאָך שוין אַ גנב געבליבען פֿאַר דער גאַנצער װעלט! איך װאָלט דיך, זאָגט ער, צוגענומען, דער אַלטער „אַניעליטש"; נור װאָס קומט דערױס, עס הערט זיך נישט קײן שענעס װעגען דיר מיט דײַן אװעקגעהן פֿון דער אַלטער שטעלע.

חעלענע : און אַזױ האָט ער דיר אַרױסגעזאָגט?

פֿראַנצשיסקא: אָט אַזױ װי דו הערסט.

חעלענע : האָסט איהם געקעהרט צו זאָגען, אַז עס זאָל איהם אַ דונער „זאַטשאַסקען".

פֿראַנצשיסקא: חעלענעשי! װאָס איז ער דען שולדיג, אָט דער אַלטער מאַן? יעדער פּריץ װיל האָבען בײַ זיך עהרליכע מענשען.

חעלענע : אָבער װעה איז מיר געשעהען; דו האָסט דאָך נישט גע'גנב'עט בײַ קײנעם.

פֿראַנצשיסקא: נו, געה שנײַד אויף דאָס האַרץ. דאָס זאָגסט דו נור אַזױ, און איבער דער גאַנצער אומגעגענד אַרום האָבען זיך פֿערשפּרײט קלאַנגען, אַז איך האָב יאָ גע'גנב'עט; אַז איך האָב יודען, סוחרים געװאױגען תבואה פֿון שפּײַכלער אַרױס, האָב איך איבערװאױגען מעהר און פֿערשריבען װעניגער, דערפֿאַר װאָס איך האָב גענומען הינטערװײַליכס געלד פֿון זײ. איך האָב שוין געהערט אױך, אַז עס איז געװעזען אַ געשרײ, אַ גערליאַרם מיט די יודען, בײַ װעלכע, ער מײנט, אַז איך האָב גענומען געלד, און מען האָט זײ פֿון הױף אַרױסגעװאָרפֿען. ס'איז שוין קײן אַנדער פֿאַל נישטאָ, נור צו בעגראָבען זיך לעבעדיגערהײד; װאָרום אין

קיין שום הויז וועט מען מיך שוין ניט אריינלאזען.

חעלענע: (פאלט צו צו מאנקא'ן): מאניושא, דער טאטע וועט דיר שוין געבען צעהן טויזענד רובל נדן! זיינע טרוימעריען, זיינע טרוימעריען!

פראנצישסקא: אין דעם געהט עס דיר ערשט? דאס גאנצע הויז געהט מיר אונטער, מיין גאנצער עהרליכער נאמען!

מאנקא: (מיט א געוויין): טאטעשי, טאטעשי, וואס ווילסטו האבען?

חעלענע: שווייג שוין שטיל א ביסעל, וואס רעגסטו מיר אזוי פיעל די גאנצע שטוב אויף? מילא, האסטו ניט געקריגען די שטעלע, זאל זיך דיר דאכטען, אז עס איז גאר קיין „אניעליטש“ אויך ניטא אויף דער וועלט.

(פויזע)

פראנצשיסקא: (א ביסעל בערוהיגטער): איך האב מיר אנגעטהון דעם יום-טוב'דיגען פראק מיט דעם שניפס און געגאנגען בעטען א שטעלע. צו וואס איך האב דערלעבט!

יוזעף אניאליטש: (קומט ארײן): מיינע געעהרטע פריצים, קומערט אייך ניט, רייסט אייך ניט, פערלאזט זיך דערווייל אויף גאט'ס בעראט. ווי גאט איז אייך ליעב, און מיר — אייך בעהילפיג צו זיין, ווי איהר וועט האבען די שטעלע, וועלכע איהר זענט ערשט געגאנגען אנגעהמען. מיין פאטער איז אן'אלטער מאן, מיט אלטער, בלינדער גלויביגקייט אין יעדען קלאנג און פוסטער נארישקייט, וואס פערשפרייט זיך ארום אין אונזער געגענד. זאל עמיצער ארויסלאזען א שורך, אז ערגעץ-וואו האבען די „פאראבקעס“ אונטערגעצונדען א שייער מיט תבואה, צו מיין פאטער וועט שוין דעמאלט קענען אנ'אויג צוטהון אויף וויפיעל נעכט לאנג, און וועט ניט אנדערש פערלאנגען, נור מען זאל אלע מענשען און אלע פאראבקעס אבשאפען פון אונזער הויף. דער אונצוטרוי צו מענשען און איבערהויפט צו ארומיגע, דאס איז די

אלטקייט, די שוואכקייט. אבער מיין פאטערס אונצופרידן, וואס אנבעלאנגען צו אייך, וועט נישט לאנג געדויערן — העכסטענס איבער דער וואך. דען די עלטער, צו איהרע שלעכטע זייטן, האט אבער נאך א מעלה אויך, און דאס איז: דאס לאזען לייכט ווירקען אויף זיך יעדען שמייכעלע, יעדע חניפה'לע. די נארישקייט מוז בעזיצען יעדער אלטער מאן, האט ער געמעגט אין דער יוגענד אליין דער גרעסטער זיין, און א גענגער פון דער פאלשקייט. אט דאס איז נאך זייער מעלה, אז נישט וואלטען זיי גאר אונערטרעגליך געווען, ווארום אינגאנצען לעבען זיי נאר דאמאלס, כדי צו שטרויכלען דאס ארומיגע לעבען, און אפטמאל אליין קאליע צו מאכען דאס, וואס זיי האבען אין זייער לעבען לאנג ערווארבען פאר זיך. נור וועגען דעם וועלען מיר נישט שטעלען זיך אויסשמועסען, איך וועל אייך בעסער זאגען, אז איך מיט מיין עלטערן ברודער, אנטאני, האבען גענוג שאנסען צו געווינען דעם אלטענס סימפאטיע פאר אייך. העכסטענס א וואך וועט געדויערן און דאמאלס נעהמט איהר אן ביי אונז א שטעלע, וועלכע מיר לעגען אייך פאר מיט גרויס אכטונג.

פראנצשיסקא: מיין ליעבער פריינד, איך דאנק אייך פון טיעפסטען הארץ פאר אייער גוטסקייט און מיטפיהלען א פריינד. אבער, ליעבער, צו פיהלט איהר מיך מיט אין דעם אויך, אז איך האב אין די אלע קלאנגען וועגען מיר קיין שום שולד נישט?

יוזעף: צי איך פיהל אייך מיט? א, ווען איהר זאלט וויסען, ליעבער פריינד, ווי וויים מיך שמערצט דאס, וואס מענשען אורטיילען אממייסטענס נור לויט דאזועלבע, ווי עס איז ביי ווי ביי געאורטיילט, און קיין שום בעגריף, קיין שום אהנונג וועגען האראקטארען האבען זיי נישט: ביי וועמען עס איז יא מעגליך און ביי וועמען עס איז נישט מעגליך די אדער יענע מעשה, דער, אדער יענער קלאנג—וואלט איהר מיך נישט חושד געוועזן, אז איך קום אייך צו הילף נור

בלויז אוים רחמנות.

פראנצשיסקא: (דערלאנגט איהם די האנד): אויב אזוי, זענט איהר דער־איינציגער מענש, פאר וועלכען איך קען מיין נשמה אוועק געבען מיט אנ'אונגעהויערער ליעבשאפט. און לעבען און נישט לעבען וואלט מיר שוין גאר אלץ איינס גלייך געוועזן! אבי נור א מענש צו האבען, וואס קען מיטפיהלען.

יוזעף: דאנק אייך זעהער, מיין ליעבסטער פריינד. און טהוט מיר די געפעליגקייט און בערוהיגט זיך; א שאד, כ'לעבען, אייער פרוי מיט אייער קינד — איהר האט, זעה איך, אזא וואויל קינד (ווייזט אן אויף מאניושקא'ן) — זאלען דארפען ליידען, צוליעב זיי — שטארקט אייך, און מאכט נישט מעהר אן קיין שלעכטע שטימונגען אין שטוב. פאר אייער עהרע קענען די אלע קלאנגען ביי ארענטליכע, פערשטענדיגע מענשען גארנישט שאדען, און ווייטער, וואס אנבעלאנגט אייער מאטעריעלער זייט, קען איך אייך האפטען, אז צייט אלט טאג, דאס הייסט, אין אזא צייט ארום, איז אייער שאדען אומגעקעהרט.

פראנצשיסקא: איך דאנק אייך זעהר, ליעבער פריינד. דאך איז מיין נאמען געטאדעלט. איך הייס א גנב ביי מענשען.

חעלענע: מענעלע, וואס ווילסטו נאך גאר אליין האבען פון דיר?

יוזעף: אייער פרוי איז גערעכט. איהר זאלט עס גאר פאר דעם מויל נישט ברענגען. איהר נעהמט אייך די זאך צו שטארק אין זינען אריין. א סך שטארקער, ווי לייט דענקען דעריבער.

פראנצשיסקא: לייט דענקען גארנישט. לייט ווייסען נור צו הערען און האבען עפעס צו דערצעהלען.

יוזעף: א פאקט. נור דאך בערוהיגט אייך. בערוהיגט אייך, ליעבער פריינד, זאג איך אייך. איך בין עקסטרע דערויף אהער געקומען. איך האב גערעכנט, וועלכען איינדרוק עס וועט אויף אייך מאכען מיין פאטערס בעציהונג צו אייך. אלזא, איך בין אבער געקומען אייך צו בערוהיגען. איהר

זאָגט עס מיר צו ?

פראַנצשיסקא : איך זאָג עס אייך צו .

יוזעף : טאָ בלײַבט זשע שוין רוהיג. און איך קען מיר שוין געהן מײַן וועג. אין אַכט טעג אַרום וועלען מיר זיך שוין זעהען, דענק איך , אי דאָ היינען, אי בײַ אונז אין קאַנטאָר; דער-ווײַל האָט מיר אַ גוטען טאָג .

פראַנצשיסקא : אַ גוטען טאָג , אַ גוטען טאָג (גיט איהם די האַנד).

יוזעף : דאָס וואָס עס איז מיר נישט געלונגען הײַנט מיט דער שטעלע, וועט מיר געלינגען , האָף איך , אין עטליכע טעג שפּעטער . (גיט די האַנד חעלענען און מאַנקאַ'ן) אַ גוטען טאָג. אַ גוטען טאָג !

חעלענע און מאַנקא: אַ גוט יאָהר ! (יוזעף געהט אַרויס) .

פראַנצשיסקא : נו , חעלענע, וואָס זאָגסטו אַצינד ?

חעלענע : אַ וואוילער מענש, אַ גוטער מענש. ער זאָגט דיר טאַקי צו דיזעלבע שטעלע ?

פראַנצשיסקא : אַ קלוגער מענש, אַ וואוילער מענש. אָבער דאָך מײַן נאָמען בלײַבט פּערפּלעקט, פּערפּלעקט ביז אײַביג . אַז מען האָט מיר אָבגעזאָגט פון דער אַלטער שטעלע, דאָס בלײַבט אַ פאַקט, מיט וועלכען מען מוז זיך רעכענען.

חעלענע : שוין ווײַטער דאָס אײַגענע ? לאָז די אַלטע שטעלע מיט די אַלע געדאַנקען וועגען איהר צו אַלדע טײַוועל . זעה נור צו : אַ מענש , וואָס מען האָט איהם די גאַנצע טרייסט צוריק-גענעבען, און ער זעצט זיך ערשט אַנידער איבער'ם ניי זאָר-גען . דו הערסט דאָך, אַז קיינער גלויבט נישט אויף דיר , און דער שאָדען דײַנער , האָט ער דאָך דיר אַליין צוגעזאָגט, אַז אין אַ קלייַנער צײַט אַרום וועט ער זײַן צוריק אומגע-קעהרט .

פראַנצשיסקא : יאָ, צוריק אומגעקעהרט . . .

חעלענע : אַ טאַטע דאָס איז, ער זאָל עס מיך בעסער פרעגען גאָר

אויף די קינדערלעך.

פראנצשיסקא: וואו זענען זיי?

חעלענע: אין סאלאָן. זיי שפּילען זיך גאָר פרעהליך.

פראנצשיסקא: מילא...

מאנקא: מאַמעשי, דער טאַטע האָט דאָך נאָך היינט נישט געגעסען.

חעלענע: ביזט געדעכט, טאָכטערשי, ער האָט נאָך היינט טאָג גאָרנישט געגעסען. פראַנצשיסקאַ, דו וועסט געהן עסען.

פראנצשיסקא: נעהם אריין די קינדערלעך, זאָלען זיי אויך עסען.

חעלענע: זיי האָבען שוין געהאַט דאָס וויעריגע.

פראנצשיסקא: עס שאַדט נישט. געה, זאָלען זיי עסען נאָך אַמאָל מיט דעם טאַטען צוזאַמען.

חעלענע: [הענגט אַריין דעם מאַנ׳ס פוטער אין דער שאַפע, גרייט צום טיש]: געה דו, מאַנקאַ, זעה, וואָס די קינדערלעך טהוען דאָרט. [מאַנקאַ געהט אוועק אין צווייטען צימער. חעלענע רוקט אַרויס פון אייוועלע אַ טעפעל מיט עפּעס, גיסט אויף אין טעלערס אַריין גריץ, לעגט צו שטיקלעך פליישׁ אומעטום, הויבט אָן אַרויפצוטראָגען אויפ׳ן טיש].

מאנקא: [קומט צוריק אַריין מיט די קינדער].

פראנצשיסקא: מאַך זיי געזעצען ביים טיש. [מאַנקאַ טהוט אַזוי].

חעלענע: נאָך וואָס, פראַנצשיסקשי, זיי האָבען דאָך שוין אַלע געגעסען. מילא אין שטוב, ווי אַזוי עס איז, איז. אָבער זיי לאָזען זיך קיין עולה נישט טהון.

פראנצשיסקא: גיב זיי, די קינדערלעך, זאָלען זיי נאָך עסען, נאָך עסען. קינדעריש גליק — דאָס איז דאָך זייער איינציג גליק, וואָס זיי האָבען ביי מיר, ווי לאַנג עס פעהלט נאָך נישט אין שטוב.

חעלענע: [לעגט אַרויף ברויט אויפ׳ן טיש]: שוין, דאָס איז שוין דאָס לעצטע שטיקעל, וואָס געפינט זיך נאָך

[פראנצשיסקא זעצט זיך עסען, חעלענע מיט מאנקא׳ן אנטקעגען, אָבער זיי עסען נישט, נור קוקען, ווי די קינדערלעך עסען. מאנקא שפּיעלט זיך מיט דעם געהנטסטענס קינדס העהרעלעך צווישען איהרע דינע, ווייסע פינגערליך. אין שטוב איז א געדריקטע שטימונג. עס הערט זיך נור צייטענוויז דער קלאנג פון א לעפעל אָן א טעלער. וועטער איז אלץ שטיל און פערזאָרגט].

[די טהיר מאכט זיך אויף און צוויי יודען, הענדלער פון אלט-ווארג, מיט זעקלעך און שטעקלעך און הענדשקעס אויף די הענד, ארומגעוויקעלט מיט דערעס ארום די העלזער — קומען ארין, בלייבענדיג שטעהן ביי דער טהיר].

גבריאל: גוט מאָרגען, הערשאפטען!

פראנצשיסקא: גוט מאָרגען, גוט מאָרגען! וואס האָט איהר געוואָלט, יודען?

גבריאל: דער פריץ זאָל נישט פאר אומגוט נעהמען, וואס מיר ווילען איהם זאָגען; נור נישקשה, זאָל דער פריץ פריהער אָבעסען.

פראנצשיסקא: איהר קענט אפשר שוין זאָגען?

גבריאל: שוין, זאָל זיין שוין... נור פריץ, מיר האָבען נישט געוואָלט דאַרט אהין זאָגען... דו קענסט דיך אפשר מטריח זיין א ביסעלע אהערצוצי?

פראנצשיסקא: יאָ, מיט דעם גרעסטען פערגעניגען [שטעהט אויף און געהט צו. אלע קינדערלעך און דאס ווייב קוקען זיי נאָך].

גבריאל: פריץ מיר זענען הענדלער, מיר האָבען געהערט אין שטאָדט, אז עס איז דאָ ביי דיר עפּעס צו פערקויפען. נור מיר האָבען נישט געוואָלט אָנטהון קיין עגמת נפש, ווייל די פריצה וועט זיין נישט צופרידען.

פראנצשיסקא: ס... ס׳שאדט נישט. דאס איז נאָרנישט. דאס ווייב מעג

אויך הערצן — גוט טאקי, וואס איהר זענט געקומען. עס וועט זיך געפינען עפעס.

גבריאל : אזוי? גוט.

פראנצשיסקא: הער נור, חעלענטשו. די יודען זענען „חאנדלאושעס״: מיר וועלען פאר זיי אויסזוכען עפעס צו פערקויפען.

חעלענע : און וואס האסטו צו פערקויפען?

פראנצשיסקא: איך ווייס? עס וועט זיך שוין געפינען. די יודען קויפען נור אלטווארג.

די יודען : יא, יא, אלטווארג.

חיים : מעג זיין אפילו נור וואס אבגעניצטעס אויך.

פראנצשיסקא: נו ווארט זשע א ביסעל, „זשידקעס״, ביז וואנען איך וועל טאקי פריהער אבעסען.

[זעצט זיך צוריק אויף זיין ארט, עסט געשווינדער].

חיים [שטיל]: דו זעהסט, וואס ביי זיי איז... להבדיל, נישט, ווי ביי קיין יוד. דאס עסען איז קודם, שטעהט צו אלעם ערשטען. ביי א יודעלע אבער א האנדעל צו מאכען, מעג זיין קויפען אדער פערקויפען, איז שוין א כפרה דאס עסען...

גבריאל : שווייג.

חיים [אבזייפצענדיג]: אוי, דעריבער האבען זיי דאך טאקי כח אויס־צושטעהן...

פראנצשיסקא: הייסט עס, אז אין דער גאנצער שטאדט ווייסט מען שוין, אז איך בין אבגעזאגט פון דער שטעלע?

גבריאל : יא, פריץ, מען ווייסט שוין.

חעלענע [צו פראנצשיסקא׳ן]: פאר וואס ביזטו אבגעזאגט, דו ביזט אליין אוועקגעגאנגען.

פראנצשיסקא: נו שוין, נו אלץ איינס... [צו די יודען] און פאר קיין נגיד, אז איך זאל האבען אנגע׳גנב׳ט, א שטיינער, א

עֶטליכֶע טוויזענד רובל — דאָס האַלט מען מיך נישט.

גבריאל: אָ פּריץ, ניין, דאָס נישט. הע, הע, הע; אז ווען יאָ וואָלטען מיר, פּריץ, נישט געקומען צו דיר קויפען קיין זאַכען...

פראנצשיסקא: איהר זענט גערעכט [וויפּצט אָב].

גבריאל: פונדעסטוועגען, פּריץ, נעהם דיר נישט צום האַרץ. דאָס גליק און דאָס נישטגליק זענען נישט אויף אייביג.

פראנצשיסקא: נו, חעלענטשו, לאָמיר די יודען עפּעס ווייזען. ווייז צום ערשט מיין טולופּ. יודען, איהר קענט קויפען א סך זאַכען, און טייערע?

גבריאל: ניין, פּריץ. קיין סך געלד פערמאָגען מיר נישט. איין זאַך, מעג זי זיין א טייערע, קענען מיר קויפען.

חיים: יאָ, איין זאַך.

פראנצשיסקא: נו, חעלענטשישו, וויי...

חעלענע: פראַנצשיסקאשי, ווי קענסטו דאָס מלבוש פערקויפען אום ווינטער.

פראנצשיסקא: אויב עס וועט דיר נאָך זיין נישט שלעכט אויף דער וועלט, וועסטו נאָך האָבען א מאַן אין א פוטער אויך... חאָטש דו וועסט דאָס אצינד פערקויפען. דאָס ערשטע אָבער איז ברויט [ער געהט אליין צו צו דער שאַנק, נעהמט ארויס דאָס פוטער] אָט א דאָס האָב איך. קוקט אהער, „סטאַרי זאַקאָנני“!

חעלענע: פערקויף זשע מיין קלייד אויך.

מאנקא [מיט א געוויין ארויס]: און מיר מיין קליידעל אויך...

פראנצשיסקא: שאַט, קינדער. [צום ווייב]: גאָלדענע מיינע! איהר מאַכט דאָך פון מיר א תל מיט אייער וויינען. מאַניושקא, אויב דו וועסט נאָך האָבען א טאַטען, וועסטו האָבען א פוטער אויך צו צום טאַטען.

חעלענע : [אויך שוין וויינענדיג] מיר ווילען גארנישט, מיר דארפען גארנישט, אז דו פערקויפסט דיינם. — —

פראנצשיסקא : וואס פאר א מיינם? און מיין פוטער איז דען נישט אייער אלעמענם? ווער דען איז מחויב צו אייך, אז נישט איך מיט מיין אלעם? [מיט א געשריי] מאניושקא, מארש אריין! [צווישען די קינדער ווערט א געוויינעריי] מיט זיי, מיט די קינדערלעך, מיט אלע [שטופט ארוים אין צוויטען צימער מאנקא'ן מיט אלע קינדערלעך] מארש, מארש [סאפעט אב].

די יודען : פריץ, מיר בעטען דיך איבער, מיר ווילען דא נישט קויפען.

פראנצשיסקא : הא!

גבריאל : פריץ, מיר זענען שוין אנגעזאפט מיט טרערען אזוי אויך גענוג, אייגענע טרערען, און מיר קענען נישט פערנעה־מען קיין אנדערענם; דערויף זענען מיר יודען. האט אייך דא אלע קינדערלעך, א גוטען טאג. מיט קיין טרערען ווילען מיר זיך נישט אנהויבען [וויל געהן].

פראנצשיסקא : בנאמנות, יודען, ווי איהר ועט נישט געהן! איך פערקויף דאך אייך זייערם אפילו קיין פאדים נישט נור מיינם.

די יודען : אבער מיר ווילען נישט קויפען.

פראנצשיסקא : נו, חעלענע, וואס האסטו מיר אנגעמאכט? — —

גבריאל : הער נור, פריץ; דו געהסט זי גלאט נויטען, אז זי זאל ווערען פערקויפען?

חעלענע : [מיט א געוויין] ניין, טייערע יודען; דאס איז נישט קיין נויטען. איך האב נור געוואלט, אז ער זאל מיינם אויך פערקויפען.

פראנצשיסקא : חעלענטשו, נו, וואס זשע ווינסטו, וואסזשע ווילסטו האבען. איך קען דאך דיר דיינם נישט פערקויפען, איך וויל דאך דיר דיינם נישט פערקויפען, איך וויל דיר דאס נישט טהון. דו פערשטעהסט? דו ביזט נאך יונג, דו דארפסט

דיך נאָך פּוצען, און אפשר געפּעלען אויך . . . זעהסט דו, איך בין אַ מאַנספּערשוין, איך דאַרף שוין נישט דאָס אַלץ . . . מיינם קויפט יודען, איהרם — נישט, אפילו קיין איין פּאָדעם!

גבריאל : נו, אז די פּריצה וועט נישט וויינען.

חיים : יאָ, גערעכט.

פראנצשיסקא : נו, חעלענטשעשי, נו. שוויג. שוין שטיל, דאָס פּאַסט גאָר פּאַר אַ קינד, אויף מיין עהרען־וואָרט. מען זאָל אָבּגעזעהיט ווערען, ווי אַזוי זי איז אין דער לעצטער צייט געוואָרען. אַזוי ווי אַלע קליינע קינדער; וואָס גיט איהר פּאַר דעם פּוטער? דאָס פּוטער האָט מיך געקאָסט פּאַר אַ יאָהרען ווינטער הונדערט רובל.

גבריאל : און וויפיעל, פּריץ, ווילסטו היינט?

פראנצשיסקא : זעכציג.

גבריאל : [אַ שאָקעל טהוענדיג מיט'ן קאָפּ] מאַ . . . [חיים בעטאַפּט עס, לאָזט עס צוריק גבריאל'ן אין דער האַנד אַריין].

גבריאל : זעהסטו, פּריץ, מיר פערשטעהען גאַנץ גוט, אַז אַזאַ פּוטער קאָסט דאָס געלד, וואָס דו זאָגסט, זאָלסט עס אונז אפילו נישט דערצעהלען; אָבער ערשטענס, דאַרפסט דו וויסען, אַז דער שניידער, וואָס האָט דאָס גענעהט האָט געמוזט דעראָן גוט פערדינען, און דאָס גענעה איז פאַר אונז קיין סחורה נישט. מיר שטעלען זיך נור דערויף, וואָס עס איז פערהאַנען דערינען ממשות'דיגס. און דאָס איז פערהאַנען: ערשטענס: אַ גוטער קאָלנער, וואָס עס איז געלד; צווייטענס — אַ שען אונטער־פּוטער, און ווייטער גאָרנישט, וואָרען אַלס מלבוש קענען מיר עס נישט קויפען, נור אַלס אַ שטיק סחורה.

פראנצשיסקא : נו, וויפיל זשע קענט איהר געבען?

גבריאל : דו זאָלסט דיך נישט בייזער'ן, פּריץ; פערציג רובל.

חיים : דאָס הייסט שוין צו=פיעל.

גבריאל : מען קען נישט אויסרייסען יענעם אויך.

פראַנצשיסקא: הייסט עס, זאָל אַראָבגעהן זעכציג רובל פון פאַר אַ יאָהרען ביז היי=יאָהר?

גבריאל : פריץ, מעגסט מיר גלויבען, אַז איך וויל דיר קיין עולה נישט טהון. וואָרום איך האָב דאָך געזעהען, וואָס ביי דעם פוטער פערקויפען האָט זיך געטהון — — איבריגענס, מיר קענען דיר דערלעגען נאָך אויף צוויי און פערציג רובל, און שוין, דאָס זאָל עס שוין זיין אינגאַנצען.

חיים : פריץ, איך זאָל מיר שוין אַזאַ יאָהר האָבען, ווי אויב אַז ער גיט דיר דאָס געלד איז עס שוין, ווי פון אַ צופיעל עהרליכען מאַן.

גבריאל : יאָ, אָבער דער פריץ קען זיך דאָס נישט פאָרשטעלען, אַז מיר קענען נישט געבען מעהר. גלויב=זשע אונז, פריץ.

פראַנצשיסקא: איהר וועט מיר שוין געבען פינף און פיערציג רובל, און אַ סוף, אַנ'עק.

[ביידע יודען געהען אָב אַ שטיקעל אין אַ זייט, שמועסען עפּעס אַ דורך צווישען זיך אין דער שטיל].

גבריאל : נו, פריץ; עס איז פערפאַלען, מיר ווילען עס שוין קויפען. אָבער דו ווילסט אונז מיטפּיהלען, אַז מיר זענען דיך נישט געקומען בעריימען, נור אדרבה, מיר ווילען דיר געבען דאָס מעגליכסטע — צו נישט?

פראַנצשיסקא: נו, ווי אַזוי זשע? איך גיב עס דאָך שוין אַוועק פאַר וועניגער, ווי די העלפט. אויך מיין דאגה, יודען נעהמט עס.

גבריאל : ניין, זעהסטו. מיר דערלעגען דיר נאָך אַ רובל, דאָס וואָס מיר האָבען צווישען זיך אָבגעשמועסט, חאָטש דו ווילסט עס שוין אַוועק געבען פאַר צוויי און פערציג.

פראַנצשיסקא: אַ סוף, נעהמט עס, יודען.

חיים : אַ סוף, אַנ'עק. מיר וועלען שוין אויך נישט צולעגען

דער באָבעס ירושה, מיר זענען יודען, ועלען מיר עס שוין זעהען אויסצושפּעקולירען, וואָס בעסער; אבי מיר נישט קיין עולה און יענעם אויך נישט.

[גבריאל נעהמט ארויס פאַפּירען געלד פון א לײַוענדטענעם זעקעל און צעהלט אויס ביי זיך אין דער האַנד].

גבריאל: [צעהלענדיג עס, צו חלענען] גלויבט מיר, פריצה, ווי איהר זעהט מיך „אַ זשיד, אַ סטאַריזאַקאָנני“, ווי עס פערבלייבט נאָך נישט אַזוי אויך. פאַלט נישט אַראָב ביי זיך, האָטש איהר פערקויפט היינט זאַכען פון שטוב ארויס צו אַנ׳אַלטען יודישען הענדלער. גלויבט מיר, אַז איך האָב שוין דאָס מזל אַזוי אויסגעפּריווט, ווי אַ „דושאַד“ אַ גלאַטיגען דרייער. היינט איז מען אויפ׳ן בענקעל, מאָרגען אונטער׳ן בענקעל, און איבערמאָרגען — ווידער גאַנץ אַנדערש.

חיים: אוי, אוי. מיר האָבען שוין אַזעלכע שטיקלעך נישט איינמאָל איבערגעלעבט!

גבריאל: און ווייטער, וואָס איך איז היינט אַ שאָד אייער מלבוש? — מעג מען דעם גרויסען אייביגען בעשעפער נאָך אָנגעטרויען אַזוי פיעל, וויפיעל אַ מלבוש איז ווערט, און נור האָבען צו איהם בטחון. וואָס טהו איך, אַ שטייגער? אַז איך געה אַרויס האַנדלען, פערזעץ איך מיינע שבת׳דיגע לייכטער, מיין שנור׳ס קייטעל און מיין טאָכטער׳ס אויערינגלעך — און חלילה, עס טרעפט זיך, איך האָב זיי נישט צוריק אויסצולעזען. מען ווייסט עפּעס אין אַ האַנדעל, ווי אַזוי עס קען זיך איבערדרעהען? בלייבען דען נישט מיינע זאַכען פערפאַלען לעולם ועד? אלאָ זשע ווייטער עס געהט גוט, נו שוין, טאָ פאַר וואָסזשע זאָלט איהר זיך מצער זיין? טאָ וועט איהר זיך אָבקויפען אַנ׳אַנדערם, אַ נייעם, דעם רבונו של עולם מעג מען נאָך אַנטרויען אויף אַזוי פיעל. [דערלאַנגט פראַנצשיסקאַ׳ן דאָס געלד]. נאַ דיר, פּריץ, צעהל איבער נאָך אַמאָל, וואָרום מיט געלד דאַרף מען זיין פאָרזיכטיג.

פראנצשיסקא : [צעהלט איבער] דריי און פערציג, אקוראט. [ועצט זיך אוועק אויף א שטוהל, האלטענדיג דאס געלד אזוי נאכלעסיג אין דער האנד].

די יודען : נו, האט־זשע מיר א גוטען טאג, פריצים.

חעלענע : א גוטען טאג [בעגלייט זיי צו דער טיהר. די יודען געהען ארויס; חעלענע זיך צוריק אומקעהרענדיג]: נו, פראנצשיסקא, נו, וואס זשע זיצסטו אזוי?

פראנצשיסקא [גיט איהר אוועק דאס געלד].

חעלענע : נו, פאר וואסזשע שווייגסטו אזוי?

פראנצשיסקא : לאז מיך אב, חעלענטשי.

חעלענע : פאר וואס? וואס איז?

פראנצשיסקא : גארנישט. גלויב מיר, אז גארנישט. עס איז מיר נור דאס איינע באנג: בעזארגט מיט עטליכע רובל האב איך אייך שוין — דאכט זיך די שטוב איז אויך ארומגעזעהען, אז עס זאל אייך זיין ווארים א גאנצען ווינטער, די ווענד זענען ארומגעקלעפט. נור דאס איינע, וואס איך האב אייך מיט קיין איין פוהר האלץ נישט בעזארגט.

חעלענע : נו, וואסזשע זארגסטו אזוי? אז עס איז דא געלד, וועט שוין אלץ זיין.

פראנצשיסקא : יא... און טאמער פעהלט דיר אויס עפעס געלד, מעגסטו פערקויפען דאס רויטע פליושענע מעבעל פון אונזער שלאף־חדר אויך, צו וואס קען עס דיר נוצען?

חעלענא : ווי הייסט, מענעלע! דו רעכענסט דען נישט צו קריגען אזוי גיך קיין שטעלע?

פראנצשיסקא : מ... איך ווייס עפעס, מיט א מענש, ווי עס מאכט זיך?

חעלענע : און דו האלסט דען נישט דעם צוזאג פון „אניעליטשען" פאר זיכער?

פראנצשיסקא : יא. נור איך האב דאך דיר געזאגט: איך ווייס נאך גאר אליין נישט.

חעלענע : אז וואס ?

פראנציישקא : אז גארנישט, מיין ווייבעלע. זעה נור, ווי איך האב די קינדערלעך פריהער אזוי ארויסגעשטופט פון דאנען. דאס הארץ טהוט מיר איבער זיי וועה — מיינע שוואלבען.

חעלענע : איך געה זיי צוריק אריינרופען.

פראנצשיסקא : געה נישט דו. איך געה שוין אליין ארײן זיי צוריק איבערבעטען (געהט אוועק אין צווייטען צימער).

(חעלענע נעהמט דערווייל צורוימען די שטוב.

אין א ווײלע ארום קומט פראנצשיסקא צוריק, געהענדיג צו דער דרויסען-טהיר).

חעלענע : פראנצשיסקא, דו געהסט ערגעץ ?

פראנצשיסקא : איך געה נישט אין ערגעץ; נישט מעהר, ווי דא ארויס (געהט ארויס. חעלענע וואשט און רוימט דאס געפעס).

מאנקא : (קומט אריינצוגעהן פון יענעם צימער אין א שפעטערע ווײלע ארום; קוקט זיך ארום).

חעלענע : וואס קוקסטו, מאניושא ?

מאנקא : גארנישט... (קוקט זיך נאך אמאל ארום, געהט צוריק ארײן אין יענעם צימער און קומט אין א ווײלע ארום צוריק ארויס): דער טאטעשי איז נאך נישט אריינגעקומען ?

חעלענא : ניין.

(מאנקא געהט נאך אין דרויסען ארויס, קומט אין א ווײלע ארום צוריק ארײן).

חעלענע : נו, דו האסט נישט געזעהען דעם טאטען ?

מאנקא : ניין, ער האט אונז אנגעקושט, אנגעהאלזט און איז ארויסגעגאנגען...

חעלענע : לאז מיך נור (געהט שנעל ארויס).

מאנקא : מאמעשי! (די מוטער בלייבט שטעהן אין דער אפענער טהיר): ער איז געגאנגען די קליאטשקע איבערבינדען, מיט דעם שטריק צום ברונעלע.

מעלענע : צום ברונעלע, אַ בראָך איז צו מיר, ער איז ניטאָ!
[ענטלויפט, מאַנקאַ נאָך].

מאַנקאַ : [אין אַ מינוט ארום, קומט אַרײַנצולויפֿען אין שטוב] מאַמעשי, נעַ-
חאָלד! [רײַסט זיך אַרײַן אין דער צווייטער שטוב און ענטלויפֿט
באַלד צוריק אַרויס, אָפֿענפֿראַלענדיג די טהירען].

(פֿ אָ ר ה אַ נ ג).

דריטער אקט.

דריטער אקט.

א שלאף-צימער אין פראנצשיסקאס הויז. רעכטס א טהיר אין די ווייטערע שטובען אריין, פערהאנגען מיט א רויטער פארטיערע. א רויטער פליושענער דיוואן; ביי דער זעלבער וואנט רויטע פליושענע-געבעטע שטוהלען. אין דער מיטען א רויט מאהאגענער טיש. אויבען אן נאך א טהיר אין דרויסען ארויס. די וואנט געקלעבט מיט רויטע טאפעטען. אנפאנגס סצענע דרעהט זיך אנאפחי, חעלענעס ברודער, ארום אין צימער אין זיין גלחי'שען מאנטעל און אין גאלען קאפ. עס מאכט זיך אויף די טהיר פון די ווייטערע שטובען און חעלענע, אין שווארצען געקליידעט, קומט אריין.

חעלענע: ברודערשי, וואסזשע וועל איך אצינד טהון. איך האב שוין מעהר נישט קיין געלד. און איך דארף נאך בעצאה-לען דעם יוד פאר דער אובראניע און א יודענע פאר קא-מאשען, און נאך איינער פאר א קראוואט מיט הענדטש-קעס?

אנאפחי: צו האסטו דען פון מיר די הילף נישט געקענט האבען טעלעגראפיש? טעלעגראפיש וואלט איך דיר געוועזן דאס ארויסגעשיקט און איך זאל דא אהער נישט דארפען קומען.

חעלענע: ברודערשי, ער איז דאך דיר שוין דאס לעצטע מאל צו-

לאסט. דײַן שוואָגער װעט שוין מער פון דיר גאָרנישט פאַרלאַנגען. ער געהט שוין אַצינד אַוועק אין אַזאַ וועג, פון וואַנען מען קומט נישט צוריק אויף אײביג.

אנאפחי: רעד מיר נישט, זײַן טויט איז פאַר מיר אַן אײביגע שאַנ־דע, אַז איך האָב אַזאַ שוואָגער געהאַט; וועלכער ערלי־כער קריסט נעהמט זיך עס דאָס לעבען?

חעלענע: [אַרויסװײנענדיג]: אוי, אוי, ברודער, — — —

אנאפחי: נו, טאָ וואָסזשע ווילסטו? און וואָס מײנסטו וועט אַצינד מיט דיר זײַן? ווי האָט ער זיך עס פאַרגינען צו נעמען דאָס לעבען, דער „לײַדאַק", ווי שענדיג אַז ער לאָזט איבער אַ ווײַב מיט קינדער? אויף וועמענס הענד האָט ער אײַך איבערגעלאָזט?

חעלענע: ברודערשי, נישט אויף דײַנע. ווי גאָט וועט מיט מיר מאַכען אַזוי וועט זײַן.

יוזעף: [קומט אַרײַנצוגעהן דורך דער װעלבער טהיר]: אין וואָס געהט עס, מײַנע ליעבע הערשאַפטען?

אנאפחי: [אַ ביסעל צוריקגעצויגען]: צו האָט עמיצער שוין געהערט אַזעלכעס, אַז אַ קריסט, אַ טאַטע פון קלײנע קינדער און אַ מאַן פון אַ ווײַב זאָל זיך נעמען דאָס לעבען?

יוזעף: צו איך האָב שוין געהערט אַזוינס, פרעגסטו, פאַני קשיאַנדזו? יאָ, איך האָב שוין געהערט אַזוינס: וועמען עס ווערען מיאוס די לעבעדיגע, קלויבט זיך אויס אַן אָרט צווישען די טויטע.

אנאפחי: האַ? מען האָט אַ שטעלע פאַרלוירען; איבער דעם? און אפשר איז נאָך גאָר יענער נישט אומגערעכט אויך...

יוזעף: שעהם דיך, פאַני קשאַנדזו, צו טאַדלען אַ שוואָגער נאָך טוידט.

אנאפחי: צו ער איז מײַן שוואָגער געווען? זי איז נור מײַן שוועס־טער. און דאָס אויך נור, ווי איך וויל. זאָל ער האָבען שלעכט געמײנט, אַז ער האָט זײַן פרוי און זײַנע קינדער־

לעך איבערגעלאָזט אויף דעם שוואָגער'ס הענד — איך שאַ־
קעל מיך פון זיי אָב אינגאַנצען.

יוזעף: פאַני קשאָנדזי, אַז דו וועסט עס נישט זאָגען, וועהט מען עס אויך — פון אַ נעהמער קען מען קיין געבער נישט ווע־
רען. איך בעט אייך זעהר און זעהר איבער: אַזעלכער, וואָס לעבט פון דעם, וואָס מענשען גיבען, קען קיין צוויטען נישט געבען צום לעבען. נור, פריץ, דאָס איז שוין בעזאָרגט, אַז זי זאָל דיר נישט דאַרפען פאַלען צו לאַסט. עס לעבט נאָך דער מערדער, דער בלוט־פערגיסער פון איהר מאַן. און איך האָב שוין נאָך איהם געשיקט רופען, נור אין דיין נאָמען, עס זאָל דאָ ווערען אַ שטיקעל לאַד וועגען דער עלענדער פרוי מיט איהרע קינדערלעך; זאָל דאָ היגען זיין אַ זיצונג וועגען דעם פון עטליכע שכנים; און נאָך מיין פאָטער האָב איך אויך געשיקט.

אנאפּחי: אָט אַזוי בעשטעהע איך. אויף עפּעס זיך פערפליכטען פאַר זייערט וועגען קען איך אויך, ס'הייסט צוזאַמען מיט נאָך עטליכע גוטע שכנים קריסטען.

יוזעף: ניין, פריץ, עס איז אַ שאָד; אַז דו וועסט נישט געבען גאָרנישט, וועט דיר טאַקי בלייבען ווי צום מיינסט.

אנאפּחי: יונגער מאַן, דו בעלעדיגסט מיך צופיעל! שוועסטער, וואָס שטעהסטו דאָ און וויינסט, דו הערסט, ווי אין דיין נאָמען ווער איך דאָ געשענדעט.

חעלענע: וואָסזשע זאָל איך טהון, ברודערשי; די יודען שטעהען און בעטען געלד פאַר אָנקליידען מיין מאַן צום לעצטען מאָל. זאָל ער אפשר קיין רוה נישט האָבען אין דער ערד דע־
ריבער, ווייל מען האָט איהם בעגראָבען אין אומבעצאָהלטע, געבאָרגטע קליידער?

אנאפּחי: געה, שיק זיי אַריין די יודען אַהערציצו [חעלענע געהט צוריק אַרויס]. נור דיר, יונגער מאַן, זאָג איך, אַז דו האָסט גאָר־
נישט קיין גאָט אין האַרץ. און אַזעלכען, ווי דו מעג מען

מִיט רעֶכטע אויסשלִיסעֶן פון דעֶר קִירכעֶ און פון דעֶר געֶ-
מֵיינדעֶ.

יוזעף : צו דעֶר העֶר „קשאָנדז" געֶהעֶרט דאָ אַהעֶר צו אונזעֶר „פּאַראַפיעֶ"?

אנאפּחי : יונגעֶר מאַן, דו האָסט נִישט קיין גאָט אִין האַרץ.

יוזעף : אַדיעֶ, פּריץ, ווייל איך שלִים דיך, זעֶהסטו, אוים; איך וויל נִישט זִיצעֶן אִין אֵיין זִיצונג מִיט דִיר און מִיט אַזעֶלכעֶ מעֶרדעֶרס, ווי „קאַספּעֶר" איז. דִיר ווֶעט עֶר אפשר נוטצעֶן, צו ווֶערעֶן דעֶר געֶטרייעֶר שִיצעֶר פון דיין שוואָגעֶרס ווייב און קִינדעֶר!
[געֶהט האַסטִיג אַרוים דורך דעֶר דרויסעֶנדִיגעֶר טִיהר].

אנאפּחי : דו „אונגלויבִיגעֶר". דאָס איז קיין קרִיסט נִישט, ניין!

[אַ יוד און אַ יודעֶנעֶ מִיט אַ ווייבעֶל קומעֶן אַריינצוגעֶהן דורך דעֶר טִיהר פון דעֶר צווייטעֶר שטוב].

אנאפּחי : אייך קומט עֶס געֶלד?

יודענע : מִיר פאַר אַ פּאָר קאַמאַשעֶן, זעֶקס רובל.

אנאפּחי [צו'ם ווייבעֶל]: און דִיר?

ווייבעל : פּאַר העֶנדשקעֶס און קראַוואַט — אַ רובל מִיט פִינפאון-זעֶכצִיג קאָפִּיקעֶס.

אנאפּחי [אין דעֶר אָפעֶנעֶר טהִיר אַריין, הִינטעֶר וועֶלכעֶר די אַריינגעֶקומעֶנעֶ שטעֶהעֶן]: חעֶלעֶנעֶ!

חעלענע [בעֶוויַיזט זִיך, ווִישעֶנדִיג די אויגעֶן פון טרעֶרעֶן]: וואָס?

אנאפּחי : וויפִיעל קומט דעֶר און וויפִיעל דעֶר?

חעלענע : דעֶר זעֶקס רובל און דעֶר אַ רובל מִיט פִינף-און-זעֶכצִיג. און דעֶם יוד צוואַנצִיג רובל פאַר אַנ'אָבראַניעֶ [געֶהט צורִיק אוועֶק].

אנאפּחי נעֶהמט אַרוים געֶלד און בעֶצאָהלט דעֶם ווייבעֶל מִיט דעֶר יודעֶנעֶ. דאָס ווייבעֶל און די יודעֶנעֶ געֶהעֶן באַלד אַרוים צורִיק אִין דעֶר וועֶלכעֶר טהִיר]: און דִיר וויפִיעל קומט, „יוד"? גלייכעֶ צוואַנצִיג רובל?

יוסף : אַזוי, פּרִיץ.

[קאַספּער קומט אַרײַנצוגעהען דורך דער דרויסענדיגער טהיר].

אנאפּחי [ענטקעגען געהענדיג]: אָה, מײַן שעצונג.

קאספער [גיט איהם די האַנד]: וואָס מאַכסטו, העררר „קשאַנדרו"?

אנאפּחי: גאָט צו דאַנקען; דעם גאָט, וואָס לעבט אײביג צוזאַמען מיט אַלע מענשען-קריסטען. און וואָס מאַכט איהר, פּריץ?

קאספער: אַזוי זיך. דאַנק אַמבעסטען.

אנאפּחי: איך קען אפשר דעם פּריץ דינען מיט אַ שטוהל.

קאספער: דאַנק אַמבעסטען. איך האָב נור געוואָלט וויסען, העררר „קשאַנדרו", נאָך וואָס מען האָט מיך געשיקט רופען אַהער, און נישט אַנדערש, נור איך זאָל שוין קומען, אָדער דאָס האָסטו, העררר קשאַנדרו מיך געשיקט רופען.

אנאפּחי: יאָ, פּריץ.

קאספער: אַזוי איז עפּעס אַנדערש.

אנאפּחי: קען איך דעם פּריץ דינען מיט אַ שטוהל?

קאספער: יאָ, מיט פערגעניגען. איך דאַנק אײַך זעהר, העער [קוקט זיך אַרום] וואָס טהוט דאָ דער יוד? אַ פּראָצענטניק, אַ ליכוויאַרזש, ער איז געקומען פיהרען זײַנע געשעפטען נאָך דעם הינעדיגענם טויט, ווײַל ער האָט זיי ניט געדראָנזשעט צו דערפיהרען בײַ דעם לעבען זײַנעם?

אנאפּחי: ניין, פּריץ, דאָס איז אַ שנײַדער. פאַר דער אָבראַניע פון מײַן שוואָגער דאַרף איך איהם בעצאָהלען [צו יוסף'ן]: איך בעצאָהל דיר שוין.

יוסף: זעהר אַנגענעם . . .

קאספער: וויפיעל קומט דיר, יוד?

יוסף: בײַ דיר — גאָרנישט.

קאספער: וויפיעל קומט דיר, פרעגט מען דיך?

יוסף: איך האָב מיט דיר גאָרנישט געהאַנדעלט.

אנאפּחי: „זשידקו", זײַ שוין שטילער.

יוסף : פאַר וועמען ?

קאַספּער : וואָן, אַרויס פון דאַנען !

יוסף : פאַר וועמען ?

קאַספּער : וואָס האָט דאָ דער יוד צו טהון ? [חאַפּט אַרויס געלד פון אַ פּאָרטמאָנע, וויל איהם געבען אַ וואָרף אַנידער אויפ'ן טיש].

יוסף : ס'איז אומזיסט. איך האָב ביי דיר גאָרנישט גענומען. איך וויל דיין געלד נישט אָנריהרען.

קאַספּער : צו איז דאָס אַ געהערטע זאַך, איך וועל דיך אַזוי אַרויס וואַרפען !

יוסף : קשיאָנדושע, בעצאָהל מיר, וויפיל מיר קומט.

אַנאַפּחי : נו, נאַ דיר, נאַ דיר [חאַפּט אין דער געשווינד אַרויס פון דער בוזים-קעשענע, הויבט אָן צו וויקלען פון צווישען אַ סך פּאַפּירען אַרויס לעגט איהם אַנידער צוויי צעהנער רובלעס. קאַספּער טרעט צוריק אָב מיט זיין פּאָרטמאָנע].

יוסף [נעהמט דאָס געלד, וואָס דער גלח לעגט אַנידער] : ערשט געה איך אַליין. דאָס איז נישט ביי דיר אויפ'ן הויף, וואָס דו האָסט מיך געטראַכט אַרויסצוואַרפען, ווי פראַנצשיסקאַ'ן. דו, דו האָסט עס געטהון. און ווי יענע צוויי יודען, וועלכע דו האָסט חושד געוועזען, אַז זיי האָבען מיט פראַנצשיסקאַ'ן אָבגעהאַנדעלט, אויף איבערצוגעבען מעהר, וויפיל די וואָג איז.

קאַספּער : וואָס פּלעטשעט עפּעס דער יוד ?

אַנאַפּחי : „זשידקו", געה שוין, דו האָסט שוין געקראָגען דיין געלד.

יוסף : איך געה שוין. נור אויף מיין אָרט וועסטו באַלד האָבען אַנדערע צוויי [געהט אַרויס פון שטוב דורך דער דרויסענדיגער טהיר].

קאַספּער : ציי דו הערסט, הער „קשיאָנדז" חאָטש, ווי יודעלעך בעלעדיגען אונז ?

אַנאַפּחי : וואָס זאָל מען מיט זיי טהון. די „קריסטוס-פּייניגער" זענען איינמאָל פערשאָלטען געוואָרען פון גאָט, טאָ מוזען זיי שוין אַזוי פערבלייבען אַ פערשאָלטענע באַנדע. און זייער גע-

גענוואַרט קען נישט עפּעס אַנדערש, ווי נור צורייצונג
בּרענגען דעם עהרליכען מענשען.

קאַספּער: נײן, איך האַלט שוין דאָס נישט אויס. דו האָסט געהערט,
וואָס דער יוד האָט דאָ געזאָגט; אַזוי ווי איך וואָלט
פראַנצשיסקאַ'ן עפּעס שלעכטס געטהון כל זמן ער האָט גע=
דיענט בּײַ מיר; און דערנאָך, ווען ער האָט זיך אַלײן
אָבגעזאָגט פון זײַן דיענסט, האָב איך דאָך איהם שוין אַודאי
נישט געקענט קײן שלעכטס טהון.

אַנאַפּחי: אָבער וואָס, פריץ, האָסטו צו זאָרגען, וועגען דעם, וואָס
אַ יוד האָט דיר געזאָגט; צו אַן'עהרליכער קריסט איז דען
מחויב צו גלויבען?

קאַספּער: דו האָסט אָבער נישט געהערט, הער „קשיאַנדושע“, ווי
אַזוי, מיט וועלכער איבּערצײַגונגס קראַפט ער האָט דאָס
געזאָגט.

אַנאַפּחי: נאַ דיר, זעהסטו, איבערצײַגונגס=קראַפט; אַ יוד און איבער
צײַגונגס=קראַפט! נור אַ מעהר, פריץ, נאָך וואָס זאָלען
מיר גאָר שמועסען פון דער באַנדע אַרומשלעפּערס. צי
האָבען מיר שוין מעהר וועגען קײן ווילכטיגערע זאַכען נישט
צו שמועסען; טאַקי וועגען דער, וועלכער איך האָב עקסטרע
געלאָזט בעטען דעם פריץ, אַז דו זאָלסט דיך אַהער
מטריח זײַן, איהר ווילט וויסען וועגען וואָס?

קאַספּער: מיט דעם גרעסטען פערגעניגען. איך האָף דעם הער
„קשיאַנדו“ צו דיענען מיט וואָס נור איך וועל קענען, אויב
איהר האָט מיר וועגען עפּעס עהנליכעס צו זאָגען.

אַנאַפּחי: [קוקט זיך אום צו דער טהיר פון צווייטען צימער, און לעהנט זי
לײַכט צו] אַזוי איז עס! מײַן שוועסטער מיט איהרע קינדער
ווײסט איהר אין וועלכען שטאַנד זײ זענען אַצינד געבּליבען.

קאַספּער: פערשטעהט זיך.

אַנאַפּחי: און ס'איז בּײַ מיר נישטאָ קײן אַנדערע הילף פאַר זײערט
וועגען, ווי צונויף צו בעטען עטליכע חשובים, די וואָס

קענען האָבען דערבאַרמדיגקייט איבער אַנ׳עלענדע מוטער מיט פינף קליינע יתומים, אַז זיי זאָלען אָבקלערען אַנ׳עצה, ווי אַזוי מען זאָל זיי קענען עפּעס פערזאָרגען, אַז זיי זאָלען נישט דאַרפען קומען צו שאַנד, נאָך דעם, ווי זייער פאָטער איז געשטאָרבען.

קאַספּער : נו, איך בין דער ערשטער, וואָס שטעה אייך צו הילף אין דעם שענעם טהאַט, געעהרטער „קשיאָנדז“.

אַנאַפּחי : אָט צו דעם צוועק טאַקי האָב איך אייך געלאָזט בעטען דעם ערשטען צו דעם איבערשמועסען זיך, האָפענדיג, אַז אייער עקסעלענץ וועט אַזוי נישט פערבייַ לאָזען אַ געלע-גענהייט פון וואָהלטעטיגקייט.

קאַספּער : אַך, זעהר מיר אַנגענעם צו העלפען עלענדע מענשען; און צו זאַמען אויך אַ גרויסער שאָד, וואָס זייער שיקזאַל האָט זיי געבּרענגט צו אַזאַ שטופע. נור וואָס זאָל מען טהון? איך בין דער ערשטער, וואָס קען אייך שטעהן צו הילף.

אַנאַפּחי : מיין העכסטען דאַנק פאַר אייער מענשליכער גוטסקייט און האַרציג-מיטיגעפיהל דעם געפאַלענעם.

קאַספּער : נישטאָ פאַרוואָס. דאָס פאָדערט אייגענטליך די מאָראַל פון יעדען עהרליכען קריסט.

אַנאַפּחי : [פרום אָבזיפצענדיג] אָבער דאָך נישט יעדער האָט דאָס האַרץ דערפאַר. און מיר דאַרפען מיט גרויס דאַנקבאַרקייט אָב-צאָהלען די מענשען, וואָס האָבען עס יאָ.

קאַספּער : מ...

אַנאַפּחי : און ווייטער קען איך אייך מיטטיילען, אַז צו דעם זעלבען צוועק טאַקי האָב איך שוין געשיקט איינלייַדען נאָך אַ שכן, דעם אַלטען „אַניעליטש“, וועלכער וועט, ווי איך האָף, זיך אויך נישט אָבזאָגען צו זיין ביי אונזער אָבקלערונג וועגען די דאָזיגע אָרימע שוואַלבען.

קאספער : אָ, געוויס ניִשט.

אנאפחי : איז אַלזאָ שוין בעשלאָסען אונזער שריִט?

קאספער : פון מיין זייט, מיִט מיין גאַנצער לייב און זעלע. איך בלייב שוין דאָ אַלזאָ וואַרטען, אויב דאָס האָט צו זיין אַציִנד.

אנאפחי : געוויִס אַציִנד, און נאָך איידער דער זעליִגער ווערט פון שטוב אַרויסגענומען. זאָלען מיִר שוין וויִסען דעם רעזול־טאַט מיִט זיינע יתומים און נאָכהער לאַדען מיִר אונזערע געעהרטע גוטע געסט צום „פאָגזשעב“.

קאספער : צו רעכענט דער העָר „קשיאָנדז“ די „אַניעלטשיִקס“ זיִהן אויך איינצולאַדען?

אנאפחי : צו וויִל עס דער פריִץ דורך אויס האָבען?

קאספער : איִן גענעטייל. איך האָב זיי ניִשט ליִעב און אויסער דעם, ווי קומען זיי צו אונז. זיי זענען יונגע „סמאַרקאַטשעס“.

אנאפחי : זיי זשע וויסען, פריץ, אַז איך האָב שוין אַזוי געטהון. דעם יונגער'ן זוהן „אניעליִטשס“ האָב איך שוין געזאָגט, אַז ער איז צו יונג פאַר אַ זיִצונג, און ער איז שוין אַוועק בעלייִדיִגט.

קאספער : זעהר גלייך, זעהר גלייך.

אנאפחי : עס וואָלט אפשר אויך געווען צו דער זאַך, מיִר זאָלען שיִקען איינלאַדען די געעהרטע פריִצה, אייער געעדיִגע פרוי, צו דעם „פאָגזשעב“. און אין איינוועגס זאָל זי אונז בעעהרען מיִט אַנטייל נעהמען אין אונזער זיִצונג, וואָס וועט אויך זיין פון איהר זייט אַ לעצטען כבוד אָבגעגעבען דעם פערשטאָרבענעם.

קאספער : אַך, זיין פלוצליִנגער טויט האָט זיך צו אונז אין שטוב אַריינגעריִסען, ווי אַ שרעקליִכער בליץ, און מיין פרוי איז שרעקליִך קראַנק געוואָרען איבערדעם און ליִעגט צו בעט.

אנאפחי : עס טהוט מיר שטארק לייד, אייער גנעדיגע פרוי נעבעך,

קאספער : נו וואס זאל מען טהון — מען זאגט חאטש א מענש — איך מיין דער געשטארבענער נעבעך — מען זאגט חאטש ער איז געוועזן פער׳מיאוס׳ט אין שטוב ביי אונז. אלע דאס געזונד, דאס לעבען פאר איהם, און אין דעם טאג ווען ער האט זיך אבגעזאגט פון זיין שטעלע איז זי מאמענטאל חלשות געבליבען.

אנאפחי : אך, אך, אך.

[פ ו י ז ע].

[עס מאכט זיך אויף די דרויסען-טהיר און צוויי יודען תבואה-סוחרים קומען אריינצוגעהן].

אדם : איך בעט אייך איבער; צי דא איז פראנצישיסקא׳ס, דעם געשטארבענעמ׳ס הויז?

משה : אט א דא, דא איז עס! אט איז טאקי דער פריץ אויך.

קאספער : [צום גלח] ווער זענען זיי?

אנאפחי : איך קען זיי אויך נישט. יודען, וואס האט איהר געוואלט?

אדם : [אויף קאספער׳ן] צו דעם העער.

קאספער : צו מיר? וועגען וואס?

משה : מוז זיין, אז דער פריץ דערקענט אונז נישט.

קאספער : ניין, איך קען אייך נישט.

אדם : און איך מיין אויך אזוי, אז דו קענסט אונז נאך נישט... ווילסטו אונז הייסט עס דערקענען?

קאספער : איך אייך — אינגאנצען נישט אנקוקען, האב איך אייך שוין איינמאל געזאגט.

משה : הייסט עס, אז דו קענסט אונז שוין יא?

אדם : און דעריבער טאקי ווייל דו ווילסט אונז נישט אנקוקען זענען מיר ערשט געקומען צו דיר; אצינד איז אונזער גינסטיגע צייט

קאספער : אַרויס פון דאַנען, יודען . וואָן!

אדם : דו שטעהסט אַצינד אויף אַ פרעמדען הויף .

משה : גענוג האָסטו אונז פון דיין הויף אַרויסגעטריבען — אַצינד וועגען מיר געקומען דיך אַהער אָבזוכען. פּרינץ, אָהן שום לאַנגע טענות; גיב אונז אַרויס אונזער געלד. דער האַנדעל האָט נישט געטויגט, האָסט נישט געהייסען אונז די תבואה אַרויסגעבען — גיב אונז אַהער אונזער געלד, אַ סוף . זאָלען מיר דאָ נישט שטעהען .

קאספער : צו דערויף האָב איך דען נישט אָרט ביי מיר אין דערהיים?

אדם : פערשאָלטען זאָל דער טריט ווערען, וואָס וועט צו דיר אויפ'ן הויף אַרויפטרעטען . גענוג פאַר אונז מיט דיר מסחרים צו פיהרען.

משה : גיב אונז אונזער געלד [קאספער בלייבט שטיל אין גרויס פער-לעגענהייט] .

אנאפתי : יודען, דאָרט ליגט אַ מענש אין צווייטען חדר, וואָס האָט ערשט נישט לאַנג אויך געלעבט. און איבער וועלכעם, מיר, לעבעדיגע, רייסען זיך ערשט און צאַנקען, האָט עס שוין ביי איהם אַ גאַנץ נאַרישליכען אויסזעהען. דאָס איינ-ציגע פון אַלע זיינע ציעלען איז שוין ערשט נור די הי-מעלס-רוה, וואָס מוז קומען פאַר יעדען מענש צו ענדע פון זיין אָנ'כלאָפּאָטשען זיך טאָג מיט נאַכט. איבער דעם פערלאַנג איך פון אייך, יודען, און בעפעהל אייך שטרענג: אויב איהר האָט ניט קיין אַכטונג צום לעבען — חאָטש צום טויט. פאַר'ן טויטען זאָלט איהר שטיל און רוהיג זיין.

קאספער : וואָס האָבען זיי געוואָלט פון מיר, די יודען .

אדם און משה : פּרינץ, קיין איין מינוט וועלען מיר דאָ נישט אויסבריינ-גען אויף שטעהען און פּאַטשקען זיך מיט דיר. אַ סוף, גיב אונז אַהער אונזער געלד .

אנאפתי : נו, איך פערשטעה נישט, וואָלט ער אייך צוגענומען אייער געלד?

אדם : הער, „פּאַני קשיאָנדזשע״, מיר האָבען בײַ איהם געקױפט הונדערט און פונפציג קערץ קאָר׳ן מיט װײץ. װי שטענדיג זענען מיר געקומען אָבנעהמען די סחורה. ערשט ער גיט נישט. די סחורה איז אַרעסטירט, זאָגט ער, איך הײם זי צוריק אױסשיטען, חאָטש זי איז שױן געװעזען אָבגעװאױגען. און קײן געלד, זאָגט ער, גיב איך אײַך אױך נישט צוריק. ס׳טײַטש, פאַר װאָס, פאַר װען? פרעגען מיר. „אַרױס װאָן!״ האָט ער אַ געשריי געטהון און געהײסען אונז אַרױסװאַרפען פון די „פּאַראָבקעס״, פון יענע גראָבע פױערישע לאַפּעס. ערשט אַז מיר פרעגען זיך נאָך, פאַר װאָס איז דאָס פּלוצלינג אַזױ געשעהען? װערען מיר געװאָהר, אַז ער האָט קאָנטראָלירט די שױן אָבגעװאױגענע סחורה און אײַנגעפונען, אַז עס איז דאָ פיערציג פוד איבער דער װאָג, לױט װי עס איז פערשריבען געװאָרען פון בוכהאַלטער. פרעגען מיר אָבער ערשט: װאו זענען די זעק, װאָס פאַר די זעק דאַרף צוריקגעהן צו אַכט, אָדער נײַן פונט פון אַ זאַק?

קאספער : האַ? פון די זעק? די זעק זענען נישט געװאָרען אַראָבגערעכענט דורך מיר?

אדם : אָט אַ דאָ ליגט דער הונט בעגראָבען. און איך װאָלט נישט געװאָלט שװערען, אַז איבערדעם האָסטו דעם מענש דײַנעם אָבגעזאָגט פון דער שטעלע און דערמיט איהם צוּבראָכען זײַן יונג לעבען!

קאספער : שױן גענוג גערעדט, יוד, שױן גענוג. אָט קריגסטו שױן צוריק דײַן געלד.

משה : אָבער דו גיסט עס שױן צוריק? הײַסט עס, דו ביזט מודה, אַז דו האָסט אומזיסט חושד געװען מענשען? נור גיב אַהער אונזער געלד.

קאספער : אַ קװיט. בײַ מיר האָב איך קײן געלד נישט.

משה : גוט, זאָל זײַן אַ קװיט.

אדם : גיב אונז א קוויט.

קאספער : [האפט געשווינד ארויס פון קעשענע א נאטיץ-ביכעל] זעקם הונ-דערט רובל געלד האב איך גענומען. הער קשיאנדז — צו האסטו דא נישט טינט און פעדער מיט פאפיר. [דער גלח ברענגט איהם צו טינט און פעדער מיט פאפיר, ער שרייבט אן א קוויט]; נאט אייך, יודען, און געהט.

משה : מיר פערלאנגען נישט מעהר ווי אונזער געלד, געהאנדעלט וועט שוין פאר אונז אויך זיין גענוג מיט דיר.

אדם : [אריינלעגענדיג דעם קוויט אין קעשענע] פריץ, אין צוויי טעג ארום, אז עס וועט נישט זיין אויסגעצאהלט, זעהען מיר זיך ביי דעם גרינעם טיש.

קאספער : גוט, גוט, יודען. איך ווייס, איהר זענט יודען, נור געהט.

אדם : יודען זענען מיר טאקי, און גענלויבט איז גאט, וואס ער האט אונז קיין גוים נישט בעשאפען. א גוטען טאג!

אנאפתי : א גוט יאהר. [די יודען געהען ארויס]

קאספער : [זיפצט אב] אך צו ווען אונזער פוילישער האנדעל איז אריינגעפאלען אין דער האנד אריין.

אנאפתי : נו, פריץ, פרעג איך דיך, דארפסטו האבען מיט א זעלכע לייט צו טהון. אדרבה, דו ביזט דאך עפעס נישט קיין ליאדע פריצ'ל; צו וואס האט עס דיר געטויגט, אז א זעלכע „זשידקעס" זאלען דיר האבען נאכצוקריכען? מען האנדעלט באלד נישט מיט זיי.

קאספער : אבער וואס טהוט מען פארט. עס איז דאך פארט ענג זיך א דרעה אוים צו טהון; אז דער גאנצער פוילישער האנדעל איז אריינגעפאלען צו זיי אין דער האנד אריין. און וואו דו ווענסט דיך נור געבען א דרעה אוים מוזטו זיך אנשלאגען אן זיי, אט אן די יודישע הענדלער. עס וואלט שוין לאנג צייט געווען, אז פוילען זאל אויסגעלייזט ווערען פון אלע זיינע פיינד.

אנאפתי : [זיפצענדיג] בעשירם, גאט, אונזער לאנד פון אלע זיינע פיינד.

קאַספּער: אוי פּײַנר, אוי פּײַנר! דו האָסט געהערט אויף מיר אַ שקר בילבול. הער קשאַנדז, אַז איך האָב אָבגעזאָגט פראַנצישיסקאַ'ן פון דער שטעלע, נישט ער אַליין האָט זיך אָבגעזאָגט.

אַנאַפּחי: נו, יאָ. וואָס קען מען מיט זיי מאַכען?

קאַספּער: נור, אַז עס איז אַנדערש, דאָס קען דאָך קיין יוד נישט פערשטעהן. ווי קומט עס צו אַ יוד צו וויסען, אַז אַמאָל דורך אַמביציע, אָדער „האָנאָר", וואָס אַ „שלאַכטשיץ" פערמאָגט, קען ער זיך אָבזאָגען אַליין פון אַ שטעלע. פון וואַנען זאָלען זיי דאָס פערשטעהן.

אַנאַפּחי: יאָ — פון וואַנען? [געהט אויף און אָב איבער דער שטוב. קאַספּער זיצט אַ ווײַלע שטיל דעם קאָפּ אַראָבגעלאָזט]

[אַניעליטש אַ'אַלטער מאַן מיט אַ קליין גרײַז-גרוי בערדעל אָנגעטהון אין אַ געל פיקסען פוטער מיט אַ גראָבען ים-שטאָק אין דער האַנד קומט אַרײַן צו געהן דורך דער טיר פון צווייטען צימער, נאָך איהם געהט אַנטאָני, זײַן זוהן, אין אַ וואַרימער קורטקע און שטיוועל מיט אַ פוטערען היטעלע]

אַניעליטש: גוט מאָרגען, מײַנע הערען.

אַנאַפּאחי און קאַספּער: [פערגנויגען זיך פאַר איהם] גוט מאָרגען, גוט יאָהר. [עס קומען אַרײַן הינטער דעם אַלטען און יונגען אַניעליטש נאָך צוויי שלאַכטשיצעס]

אַלטער אַניעליטש: אָט די געעהרטע פּריצים האָב איך מיט אונז אײַנגעלאַדען, דערווײַסענדיג זיך, וועגען וואָס דאָ דאַרף זיך פערהאַנדלען. און איך האָף, אַז זיי וועלען אונז מיט-העלפען אין אונזער אויפגאַבע [גיבען זיך די הענד, אויסער און אַנטאָני, וואָס האַלט זיך פון דערווײַטענס]

אַנאַפּחי: זיצט, מײַנע געעהרטע לײַט [רוקט פונאַנדער שטוהלען ארום טיש, אַלע פערנעהמען פלעצער אויסער אַנטאָני. און אַנאַפּחי מיט קאַספּער'ן. די לעצטע צוויי געהען אָב אין אַ זײַט, אין אַ ווינקעל פון דער שטוב]

קאַספּער: [צו אַנאַפּחי מיט אַ שטילען אײַנגעהאַלטענעם טאָן] צי, געעהרטער

„קשיאַנדז", האָט דאָ געמוזט דער יונגער אַניעליטש אויך זיין?

אנאַפּחי: נו, וואָס זאָל מען טהון, אייער עקסעלענץ. איך האָב אודאי געוואָלט זעהען דאָס אויסמיידען, מיינענדיג, אַז מיט דעם, וואָס איך וועל אָבזאָגען איין יונגערען ברודער פון אַנטייל נעהמען, וועל איך שוין פאַר איהם אויך יוצא זיין און צום סוף איז ער יאָ געקומען גאָר אָהן מיין שולד. אָבער ציִ קען מען דען אַצינד בעליידיגען דעם אַלטען אַניעליטש, דאַדורך, וואָס מען וועט אָבזאָגען זיין זוהן?

קאַספּער: דאָס געוויס נישט.

אנאַפּחי: דאָס וואָלט געשמעקט מיט דער גאַנצער זיצונג פונאַנדער־לאָזען. און איהר פערלאַנגט נישט ס'זאָל זיין, אַז מיין שוועסטערס אָרימע שוואַלבען זאָלען בלייבען אָהן אַ וואָס פאַר אַ ס'איז השגחה פון גוטע מענשען.

קאַספּער: אָה, דאָס געוויס נישט.

אנאַפּחי: נו טאָ קומט זשע, געעהרטער העך צום טיש [ביידע געהען צו פערנעהמען זייערע פּלעצער ביים טיש]

אַלטער אַניעליטש: אַנטאָני, און וואָס דרעהסטו זיך אַרום?

אַניעליטש: איך האָב מעהר גאָרנישט וואָס צו טהון.

אנאַפּחי: פּילייכט ווילט איהר, יונגער העך, זיך בעטייליגען אין אונזער ראַטה.

אַניעליטש: ניין, מיין העך. דאָס איינציגע, וואָס איך האָב געקענט טהון, איז שוין אָבגעשטאָרבען גלייך מיט פראַנצישיסקאַ'ן. זאָרגען פאַר איהם שוין נאָך זיין טויט פערלאָז איך מיך אויף אייך, געעהרטע העכען.

קאַספּער: [צו אַנאַפּחי'ן] ציִ האָב איך דען נישט געזאָגט, הער „קשיאַנדז"?

אַלטער אַניעליטש: אַז וואָס?

אנאַפּחי: אַז גאָרנישט, הער אַניעליטש. אַז יונגע לייט האָבען זיך שוין שטענדיג זייערע קאַפּריזען, און ער וועט זיך נישט וועלען בעטייליגען. און געוויס — אין אונזערע יאָהרען, מיט אונזערע אַ דורכלעבונגען וועלען זיי זיך נעהמען צו

וואָהלטהעטיגקייט. נישט־קשה זיי האָבען נאָך צייט.

קאספער: נו, מיינע הערען, צו דער זאַך: מיר אַלע זענען דאָ אַהער איינגעלאַדען געוואָרען, צו נעהמען אויף זיך די השגחה איבער די עלענדע קינדער מיט דער פרוי פון דעם ערשט פערשטאָרבענעם. געוויס וואָלט געווען בעסער, ווען דער טויטער וואָלט געלעבט און זיי זאָלען נישט דאַרפען אָנקומען צו מענשליכער רחמנות, נור צום שלעכטען גורל פון די דאָזיגע קינדער און צום בעדויערן נעבעך דער יונגער פרוי, אַז זייער מאַן, פאָטער און בעשיצער איז געשטאָרבען, מוזען מיר אַלס אָרענטליכע מענשען און גוטע שכנים פערפליכטען זיך, נישט צו פערהוילען אונזערע אויגען פון דעם געשעהעניש, וואָס דאָ איז געשעהען. מיט דעם, וואָס מיר וועלען אונטערהעלפען די קינדערלעך מיט דער מוטער מיט וואָס יעדער פון אונז קען און איז אין שטאַנד. איבער דעם לעג איך פאָר: ערשטענס, מיין פראָיעקט: אַז מיר זאָלען לאָזען די פרוי מיט די קינדער־לעך אויף דעם זעלבען אָרט, אין דעם זעלבען שטאַנד, און מיר זאָלען איהר נור איינצאָהלען וואָכען־געלד, אַז זי זאָל האָבען אויף וואָס זי דאַרף, ביז וואַנען זי וועט נישט נעהמען קיין אַנדערן מאַן. צו דעם צוועק טאַקי גיב איך איהר שוין אַוועק די הינענדיגע דירות, ביז דאַמאָלס, אויסער, וואָס איך וועל מיך נאָך פערפליכטען אַ טייל וואָ־כען־געלד צו געבען פאַר איהר. אויסער דעם פראָיעקט איז פערהאַנען נאָך איינער. און דאָס איז שוין דעם געעהרטען „קשיאַנדרז׳ס“, אונזער געעהרטען פריינד׳ס. זיין פראָיעקט איז, אַז מיר זאָלען די קינדער נעהמען צו זיך אין הויז, דאָס זעלבע אויך מיט דער פרוי. און די קינדער זאָל זיך יעדער פון אונז פערפליכטען צו געבען אַ גוטע ערציהונג — און דאָס וואָלט אפשר געוועזען גאַרנישט קיין קליינע מעלה צו דעם פראָיעקט. לעג איך אייך פאָר, מיינע גע־עהרטע חברים; קלויבט אויס איינעם פון די ביידע פראָ־יעקטען. הער אַניעליטש, אונזער געעהרטער חבר, זאָל

ארויסזאָגן זײַן מײַנונג אַלס עלסטער און במילא אויך אַלס ערשטער פון אונזער פערזאַמלונג.

אניעליטש : צי אין דעם צווײַטן פּראָיעקט, לויט וועלכן עס דאַרפן אײַנגעטײַלט ווערן צווישן אונז מיטגלידער די קינדער און דאָס זעלבע אויך די פרוי, זאָל זיך יעדער פון אונז אויסקלויבן וואָס און וועמען ער וויל.

אלע : פערשטעהט זיך, פערשטעהט זיך.

אניעליטש : בין איך פאַר דעם צווײַטן פאָרשלאַג: אום די קינדער זאָלן געניסן אַ בעסערע ערציהונג און גענוגע בילדונג.

קאספער : צי איהר אַלע מיטגלידער און געעהרטע חברים זענט אײַנשטימיג דערויף, וואָס אונזער געעהרטער חבר נעהמט אָן.

אלע : מיר זענען אַלע אײַנשטימיג דערויף, אַז די קינדער זאָלן צוטײַלט ווערן, און דאָס זעלבע אויך די פרוי.

קאספער : אַלזאָ עס איז פערהאַנדן; וויפיעל קינדער?

אנאפּחי : פינף. אײַנע שוין כמעט אַ דערוואַקסענע, דאָס עלטסטע מײַדעל, צוויי יונגליך און נאָך צוויי מײַדלעך. די אַלע פיער—קלײַנע קינדער.

קאספער : אַלזאָ, מײַנע ליעבע הערען, קלויבט אײַך אויס יעדער וועמען אײַער הארץ בעווילינגט.

איין שליאכטשיץ : נור דאָ בלײַבט נאָך אָבער איבער איין קלײַנע קוועסטיע. די גאַנצע צאָהל פון די וואָס דאַרפן פונאַנדערגעטײַלט ווערן—איז עקס שוין מיט דער מוטער אויך. אונזערע, צום איבערנעהמען זיי צו זיך, זענען מיר נאָר פינף, שוין רעכענענדיג אפילו דעם הער קשיאָגרז אויך אַלס אײַנעם פון די אַפּיטרופּסים.

צווייטער שליאכטשיץ : אמת.

קאספער : טאָ וואָס זשע וועט זײַן?

אלטער אניעליטש. איך נעהם די מוטער פון די קינדער.

ביידע שלאכטעם : דאָס הייסט די פרוי?

אניעליטש : יאָ .

שליאַכטעס און צו ענדע איך קאספער : אָבער ווי אַזוי טהיילט מען זיך מיט דער אַלגעמיינער צאָהל איין , אַז זיי זענען זעקס און מיר זענען נישט מעהר , ווי פינף .

איין שליאַכטשיץ : די פרוי וואָלט איך אויך גענומען .

צווייטער שליאַכטשיץ : עס איז נישט קיין גרויסער אונטערשייד . איך וואָלט זי אויך גענומען .

אנאפּחי : עס איז דאָ נאָך אַ פּלאַן : מיר האָבען אַ מוהמע , אַ רייכע פרוי און גרויס לויט איהר שטאַנד פון דעם מאַגם זייט . אַ מאָל האָט זי געענדיגט אַ פּענסיאָנאַט און האָט אַנ׳אַטעס־טאַט אויף אַ פרויען־קינדער־שולע , וועלכען זי האָט נאָך קיינמאָל נישט בענוצט , ווייל עס פּאַסט איהר נישט לויט איהר שטאַנד , ווי איך האָב שוין געזאָגט , און זי נויטיגט זיך נישט אויך אין דעם . אַלזאָ איז ביי דער געלעגענ־הייט דעם אַטעסטאַט יאָ שוין אויסצונוצען . יענע פרוי וועט אויפמאַכען אַ שולע אין דער זעלבער גרויסער שטאָדט , וואו זי וואוינט , אָפּיציעל אויף יענער׳ס נאָמען , נור פּאַק־טיש וועט חעלענע מיין שוועסטער פיהרען די שולע , לערנען מיט די קינדער , און אין איינוועגס האָבען איהר אָנהאַל־טעניש , ביז וואַנען זי וועט זיך געפינען אַ מאַן .

אניעליטש : טאָ וואָס זשע וועט זיין ? הייסט דאָס , אַז די פרוי געהט שוין אַרויס פון דער צאָהל , מיט וועלכער מיר דאַרפען זיך איינטיילען ?

אנאפּחי : און כדי די צאָהל , וואָס מיר דאַרפען צווישען זיך צוטהיי־לען , זאָל שטימען אויף אַ גלייכע צוטהיילונג צווישען אונז .

אניעליטש : עה , דאָס וואָלט שוין געהייסען נור אַ האַלבע אַרבייט , געהן אָבשאַפען די פרוי , צו טהון נור אַ האַלבע וואָהל־טעטיגקייט , צו וועלכער איך קען מיך קיינמאָל נישט ענטשליסען .

איין שליאַכטשיץ : געוויס נישט , געוויס נישט

צווייטער שליאַכטשיץ : די פרוי דאַרף ניִשט אַרויסגעהן פון דער אַלגעמיינער צאָהל. זי וועט צווישען אונז איהר פּלאַץ געפינען.

אלע : געוויס, געוויס. די פרוי טאָר נישט אויסגעטיילט ווערען.

אנאַפּחי : און בלייבען זאָל ליעבערשט איין קינד אויסען? [שטיל, קיינער ענטפערט ניִשט] בערעכענט, ליעבע העררען, די פרוי קען יאָ אַנ׳אָרט און איהר לעבענסמיטעל געפינען, אפילו ווערענדיג אויסגעשלאָסען פון דער צאָהל — און דאָס קינד, אויף וועלכעם עס זאָל נישט אויסקומען, קען שוין ביי קיין אופן קיין אָרט ניִשט געפינען און מוז שוין בלייבען אונטער׳ן אָפענעם הימעל. [קיינער ענטפערט נישט].

אנאפּחי : אַלזאָ, קענט איהר אויף קיין פאַל נישט איינגעהן דערויף, אַז די מוטער זאָל ווערען אויסגעשלאָסען אַנשטאָט אַ קינד.

אלע : ניין. .

אנאפּחי : טאָ מוז אָנגענומען ווערען דער ערשטער פּראָיעקט, לויט וועלכען זיי אַלע זאָלען בלייבען צוזאַמען און ניִשט גערירט פון אָרט.

קאספּער : איך שטיץ איהם אונטער.

אלטער אניעליטש : מיינע ליעבע העררען. איך בעט אייך, מאַכט נישט קיין האַלבע אַרבייטען. אויב מיר וועלען זיי אַזוי שטיצען, אַלע זאָלען זיין צוזאַמען — וועלען מיר נאָך פונדעסטוועגען ניִשט געבען אַזוי פיעל, אַז עס זאָל זיין קינדער צו שיקען אין שולעם אַריין, און דער מוטער אַ בעקוועמע מעגליכקייט צום לעבען. פאָלגט זשע מיך און זאָלען מיר זיך צוטהיילען מיט די קינדער און דער מוטער. איך נעהם איהר צו מיר און אויב איהר ווילט מיר פסק׳ענען, אַז איך זאָל נעהמען אַ קינד אויך, כדי עס זאָל שוין זיין פאַר אַלע פלעצער — מוז איך, האָטש די פערפליכטונג וועט שוין זיין אַ צו גרויסע. נו, וואָס זאָגט איהר מיינע העררען. איהר בעשטעהט דערויף? [שטיל, קיינער ענטפערט

ניִשט] . טאָ זאָגט זשע מיִר , וואָס קיינער ענטפערט ניִשט — ניִשט אַזוי און ניִשט אַזוי !

אַניוטא : [קומט אַריין צו געהן פון דער צווייטער שטוב , בלייבט שטעהן הינטער דער פּאָרטיערע פון איִבער דער טיר , מיִט אַ טרויער-קראַנץ אין דער האַנד]

קאַספּער : ווער האָט דיך געשיִקט ?

אַניוטא : די מאַדאַם . איך זאָל לעגען דעם טרויער-קראַנץ אויף דער טרומנע בשעת דעם אַרויספיִהרען זי פון שטוב , און נאָכ-הער אויפ'ן גרוב .

קאַספּער : ריִכטיִג . מיין פרוי קען אַליין ניִשט קומען , זי איז קראַנק .

חעלענע : [קומט אַריין צו געהן] ליִעבע הערען . דער עולם איז זיך שוין צונויפגעקומען , אַלע וואַרטען אין דרויסען און דאָ אין די שטובען , אַז מען זאָל שוין געהן מיִט דעם „פּאָגזשעב" [דערזעהט קאַספּער'ן , טהוט אַ העפטיִגען געשריי אַרוים] אוי ! [בלייבט איינגעקאַרטשעט , וויל אָנהויבען צו ספּאַזמירען]

אַנאַפּחי : [אַפּויר לויפענדיג צו איהר , פון אונטערן טיִש] שוועסטער ליִעבע , וואָס איז דיִר ?

חעלענע : אוי , ווער עס איז אַלץ דאָ אַהער געקומען , נאָך וואָס און נאָך ווען , ווער האָט זיי געדאַרפען ?

אַנאַפּחי : שטיִלער , שטיִלער , וואָרען איך וועל ענטלויפען פון דיִר און קיין שום מענש קוקט זיך מעהר ניִשט אום אויף דיִר ,

אַנטאַני : [וואָס שטעהט די גאַנצע צייט אָן אַ זייט] שטיִלער , שטיִלער , פרוי חעלענטשי , וואָרען דאָ זיִצען דיינע וואָהלטעטער . זיי בעזאָרגען דאָך אייך ערשט . פאַר אייערטוועגען און אייער ליִעבע עלטערע טאָכטער וועט שוין זיִכער זיך געפיִנען אַנ'אָרט . אייער טאָכטער וועט אַודאי צונעהמען אייער ברודער , דער הער קשיאָנדז . איך מיין , אַז זי וועט איהם זיין אַ דערקוויִקונג אויף זיינע אַלטע יאָהרען , און אייך וועט אַודאי צונעהמען אויך אַזאַ גאַל שטייגער אַלטער מאַן . עס וועט דאָך אייך שוין גאָרניִשט פעהלען .

נור זעהט איהר, מיט די איבריגע קינדער איז ש׳עכט — עס איז נישט דא שוין מעהר קיין פרויען, און אפילו קיין דערוואקסענע מיידלעך צווישען זיי.

קאספער: וואס איז דאס פאר א פערשייטקייט צו שטערען אנ׳ארענטליכע פערזאמלונג טהון עפעס פאר אומגליקליכע מענשען? אנאפחי, איהר זענט פעראנטווארטליך פאר דער הינענדיגער שטילקייט און רוה.

אנאפחי: וואס איז דאס פאר א פערשייטקייט, הא? וואס איז דאס זיין א פרעמדער שטוב אנצומאכען א גערויש. איך וועל מיך צורייסען אויף שטיקער, ווי באלד איהר בלייבט נאך דא הינען איין מינוט.

אלטער אניעליטש: געה ארויס פון דאנען, זאג איך דיר, ארויס געה, זאלען מיינע אויגען שוין נישט מעהר קוקען אויף דיר.

אנטאני: זאל פון דער גאנצער וועלט דאס אומגליק אויף אייערע קעפ פאלען, אויסער אויף מיין טאטען, וועלכען איך טאר נישט שעלטען, און וועלכער עס האט נאך חשק אויף זיינע עלטערע יאהר׳ען און נאך זיין ווייבס טויט צו א יונגער שענע, שכנ׳טע. [געהט האסטיג ארויס דורך דער דרויסענדיגער טיר, אפענפראלענדיג זי, א מינוט בלייבט די פערזאמלונג מיט א[illegible]געלאזטע קעפ, אנאפחי פיהרט ארויס זיין שוועסטער אין דער צווייטער שטוב אריין. דערווייל הויבען זיך צו זאמלען מענשען אין דער אפענער טיר, פון דעם עולם, וואס שטעהט שוין אין דרויסען און ווארט אויף דער לויה]

אנאפחי: [קומט צוריק אריין] נו, צו דער לויה. עס מוז שוין אצינד זיין די בעערדיגונג, ווארען דער גאנצער עולם ווארט שוין אויף איהר.

[אלע שטעהען אויף פון זייערע ערטער. עס שלאגט אריין א רויטער שוואכער שיין פון ברענענדיגע ליכט דורך דער פארטיערע פון דער צווייטער שטוב, מענשען וואס שטעהען אונטער דער דרויסענדיגער טיר הויבען אן אריינצוקומען. אין שטיבעל ווערט א ביסעל ענגליך.

אונטער דער טיר פון דרויסען בעווייזט זיך שוין פאלק אויך, שיק־סעס און „פאראבקעס"]

אנאפחי : [אנגעטהון אין אלט-קאנטיגען קאפעל, קריכט ארויף אויף א שטוהל, גלייכט זיך אויס אנטקעגען עולם, אראבקוקענדיג צו דער טיר, וואו דער פראסטער עולם פאקט זיך] פון גארנישט האט גאט די גאנ־צע וועלט בעשאפען. און צו גארנישט מוז אויך די גאנצע וועלט אומקעהרען. נעכטען האט א מענש געלעבט און היינט מוז ער שוין געשטארבען זיין [דער עולם הויבט אן נאך מעהר זיך אריינצופאקען דורך די אפענע דרויסענדיגע טירען. איין שייגעץ גיט א שיקסע א שטופ, ארונטערווארפענדיג זי אונטער דער טיר, די שיקסע גיט א לייכטען קוויטש ארויס]

דער המון : שטילער, שטילער, שא! [עס ווערט א שטיל געדרודער צווישען עולם]

אנאפחי : נעכטען איז דער מענש ארויסגעגאנגען געזונד און פריש פון שטוב און צייט צוויי מינוט, איידער מען האט נאך צייט געהאט אומצוקוקען זיך האט אונז שוין דאס ביטערע אומגליק געטראפען [עס מאכען זיך אויף די טירען פון דער צווי־טער שטוב און פון אונטער דער פארטיערע פאקט מען זיך אריין מיט א שווארצער טרומנע, בעלעגט מיט קרענץ און וועקסענע ליכט, וואס ברענען אין די הענד פון די ארומיגע, וועלכע געהען איהר נאך, מען שטעלט דעם קאסטען אוועק אויף צוויי געבעטע שטוהלען, פאר דעם גלח'ס פים. פון דעם עולם דערהערט זיך א שטיל געהעשעריי]

אנאפחי : זיין נשמה האט נישט געקענט געפינען קיין רוה אויף דער וועלט, וואו עס עקזיסטירט פאלשקייט און שקר און וואו דאס גאנצע לעבען איז נור איין איוגענבליק; און איז דאדורך אוועק אין דער מלוכה פון אייביגקייט, אין דעם הימלישען רייך, צו זוכען שיצונג אונטער דער גנעדיגקייט, וואס איז אויסגעשפרייט ארום גאט. ווארען וואס איז דען דאס גאנצע לעבען — נישט מעהר, ווי א נארישער חלום! [דער עולם העשעט נאך שטארקער] און מען ווייסט גארנישט קיינמאל, וואס עס געהט נאך הינטער די פלייצעס. דאס גאנצע לעבען זיך געיאגט און געפלאגט — און פלוצלונג אין די מיטען יאהרען ווערט א מענש אבגעבראכען, ווי א

בוים פון שטארקען שטורם ווינד. און ווערט אנידער געלעגט. און ארום איהם ליגען שוין אפולע פארלאגנע מיט קליינע קינדערלעך און שלאגען זיך שוין די קעפ אן דער ערד. [א געקרעכצעריי און געחליפעריי פון עולם] האבען זיך אבער דאך געפונען גוטע מענשען: דער הער קאספער צו אלעם ערשט און דערנאך הער אניעליטש און וויטקאווסקי און פיאסקאווסקי, וואס האבען געוואלט העלפען די עלענדע יתומים, אז זיי זאלען נישט דארפען קיין נויט און קיין הונגער ליידען. נאך דעם, ווי זייער גוטער, ליבער פאטער איז אוועק געגאנגען פון דער וועלט אזוי געשווינד און אזוי אומגעריכט פאר אונז אלע — האבען זיך אבער געפונען מענשען שלעכטע אויך, וואס האבען געפונען פאר נויטיג צו שטערען זייער גוטען צוועק צו וואהלטעטיגקייט. צו אלעם ערשטען צוויי יורען, סוחרים, וואס האבען שוין א לאנגע צייט געלאקערט און געשארפט די ציינער אויף אונזער גוטהערציגען גוט-בעזיצער, דעם הער קאספער, וועלכען זיי האבען אויף קיין אנדער ארט נישט געקענט טרעפען אין אזא גוטער געלעגענהייט ארום צו רייסען ביי איהם געלד, ווי דא הינען, ווייל דא ליגט דער טויטער און דא טאר נישט געשטערט ווערען די הייליגע רוה פון דעם טויטען. און ער וועט זיי מוזען נאך-געבען, וואס זיי וועלען פערלאנגען. נאכהער האבען נאך אנדערע געשטערט, וועלכע איך וויל נישט זייער נאמען דערמאנען, און אזוי ביז פון אונזער גוטער פערזאמלונג איז גארנישט געווארען. דאך האף איך, אז עס וועט נאך ווערען. ווייטער, ליבער עולם, א טאמער געהען ארום קלאנגען, אז עס איז עמיצער שולדיג אין זיין טויט, זאלט איהר וויסען, אז עס איז אזוי פון גאט בעשטימט געווארען נאך אין דעם טאג פון אונזער זעליגענס געבוירען ווערען. אזוי און אזוי זאל ער לעבען. און אזוי און אזוי זאל ער שטארבען. עס טהוט מיט זיך קיין שום מענש נישט דאס, וואס איהם געפעלט נור אלעס, וואס עס איז פון גאט אין

הימעל אנגעצייכענט. זיין לעבען האט זיך שוין געהאט געענדיקט. אונז האט ער נאר גרויסע שמערצען אנגעמאכט מיט זיין אוועק געהן פון דער וועלט, אבער ער האט שוין נישט געהאט וואס צו פערלירען. זיינע לעבענס-טעג זענען שוין געוועזען געענדיגט. און אויב נישט, אויב מען האט זיי איהם אבגעריסען אין דער מיט זענען אין דעם גאר שולדיג מענשען פון גאר אנ'אנדערע נאציע און אנ'אנדערע ראסע. מען זאגט אז שטארקע בעלי-חובות האבען זיהם אין דער לעצטער צייט ארומגערינגעלט און ס'איז נישט מעגליך געוועזען צו לעבען פון דעם געהאלט, חאטש שעהן געהאלט, וואס ער האט פערדיענט א חודש. און עס קען זיין, אז דאס נור האט איהם געברענגט צו דעם טריט. ער האט מיט קיין יודען „חאלאטשארזשעס" נישט געוואלט האבען צו טהון — און האט די גאנצע וועלט אוועק געווארפען צוליעב זיי און איבערגעלאזט אפולע שטוב מיט קינדער, מיט קליינע יתומים.
[שפּריגט אראב פון בענקעל].

[פון צווישען עולם הערט זיך אנ'איינגעהאלטען געוויין א געהעשערײ]
אלץ די יודען, די יודען און יעזוסען האבען זיי געמענטשעט...
[שטיל דער עולם קוקט אנגעשטרענגט צו דער מיט שטוב, וואו דער קאסטען מיט דעם טויטען שטעהט]

אנאפחי: [הויבט אויף א קראנץ איבער אלע קעפ און לאזט איהם אראב איבער דעם קאסטען] דאס האט דיר דיין ליעב-הארציגע בעל-בית'טע געשיקט צוזאמען מיט איהר מאן, הער קאספער. נא, נעם צו נאך דאס איינע, קליינע געשאנק צום צייכען פון זייער פערעהרען דיך, אזוי ווי ביי דיין לעבען — אזוי אויך נאך דיין טויט. און אין דיין הייליגער, שטילער רוה זאל עס דיר דיענען פאר א דערמאנונג פון זייער שטענדיגען קלאפּאטשען זיך פאר דיינעט וועגען, אזוי ווי פריהער פאר דיר אזוי אויך אצינד, נאך דיין טויט פאר דיינע קינדער.

[עס ווערט א שטיל געדודער און שטימע בעוועגונגען, הגלענע איז פער'חלש'ט געבליבען ליגען אויף א שטוהל].

פון צווישען עולם : ניט וואַסער, וואַסער, חעלענע חלש׳ט.

אנאַפחי : [מיט א הויכען געשריי] ניט וואַסער!

[עמיצער קומט אנצולויפען מיט א שעפ וואַסער, מען דערמונטערט די גע׳חלש׳טע. מען שפריצט איהר אויפ׳ן פנים דאַס וואַסער. א שטיל שווייגען]

אנאַפחי : נו שוועסטערשי.

פון צווישען עולם : שוין ס׳איז איהר גאָרנישט.

אַניעליטש : קומט חעלענטשו ליבע. קומט צו דער לויה פון אייער זעליגען מאַן שטאַרקט אייך. [צו אַנאַפחי׳ן] שוין, עס וועט איהר שוין גאָרניט זיין.

[אַנאַפחי טהוט אָן דאַס גלח׳שע העמדעל. אַניעליטש העלפט חעלענען אויפשטעהן פון דער שטוהל, האַלט זי אונטערען אָרעם. אין דער אָפענער טיר פון דרויסען, בעווייזט זיך שוין דער קרייץ. געהאַלטען פון א שייגעצל אין גאָלען קאָפּ. אַנאַפחי שטעלט זיך פאָר־אויס. די וועקסענע ברענענדיגע ליכט אַרום דער טרומנע. מען הויבט זי אויף איבער די אַקסלען. אַנאַפחי זאָגט „פסאַלמען" און מען הויבט אָן אַרויסצוגעהען מיט דער לויה. הינטען פיהרט נאָך אַניע־ליטש חעלענען אונטער׳ן אָרעם, נאָך דעם אָרון. נאָך זיי געהט קאַס־פער און אַלע אַנדערע שליאַכטעס און דער פּראָסטער עולם. א טייל מאַכען די טיהרען ברייטער פינאַנדער, א טהייל וואַרטען אָב, א דורך לאָזענדיג דעם אָרון פאָראויס. די פּראָצעסיע געהט שוין איבער]

(פאָרהאַנג פאַלט לאַנגזאַם)